

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Diplomová práce

Bc. Natálie Vajdíková

Tradice regionu Slovácko a jejich využití
z pohledu rodiny a mateřské školy

Olomouc 2022

vedoucí práce: Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, řádně uvádím v seznamu literatury.

V Olomouci dne 15. 4. 2022

.....

Bc. Natálie Vajdíková

Poděkování

Děkuji Mgr. Aleně Vavrdové, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce, za její přátelský přístup, vstřícnost, laskavost a cenné rady, které mi vždy s ochotou poskytla. Poděkování také patří mé rodině, a to za podporu v průběhu celého studia. V neposlední řadě děkuji rodičům a pracovníkům oslovených mateřských škol, bez nichž by se tato diplomová práce nemohla stát realitou.

Obsah

Úvod.....	7
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Region Slovácko	10
1.1 Slovácko.....	10
1.2 Vybrané obce	11
1.2.1 Topolná.....	11
1.2.2 Huštěnovice	12
1.2.3 Jankovice	13
1.2.4 Ostrožská Nová Ves	13
2 Kulturní tradice v životě dítěte	15
3 Vzdělávání dětí předškolního věku.....	17
3.1 Předškolní vzdělávání	17
3.2 Dítě předškolního věku a jeho specifika.....	17
3.3 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání	18
3.4 Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.....	19
4 Mateřská škola	21
4.1 Mateřská škola jako instituce.....	21
4.2 Klima mateřské školy	21
4.3 Pedagog v mateřské škole.....	22
5 Rodina a její role v předškolním vzdělávání	24
5.1 Vymezení pojmu rodina.....	24
5.2 Výchova v rodině.....	25
5.3 Vztah mateřské školy a rodiny.....	25
5.4 Rodina a RVP PV	27
6 Vybrané mateřské školy regionu Slovácko	28

6.1	Charakteristika mateřských škol	28
6.1.1	Mateřská škola Topolná	28
6.1.2	Mateřská škola Huštěnovice.....	28
6.1.3	Mateřská škola Jankovice.....	29
6.1.4	Mateřská škola Ostrožská Nová Ves.....	29
6.2	Analýza školních vzdělávacích programů mateřských škol	29
6.2.1	ŠVP mateřské školy Topolná	29
6.2.2	ŠVP mateřské školy Huštěnovice.....	31
6.2.3	ŠVP mateřské školy Jankovice.....	32
6.2.4	ŠVP mateřské školy Ostrožská Nová Ves.....	33
II	EMPIRICKÁ ČÁST	35
7	Metodologie výzkumu	36
7.1	Charakteristika výzkumného šetření – kvantitativní výzkum.....	36
7.1.1	Cíle a předpoklady.....	36
7.1.2	Výzkumné metody.....	36
7.1.3	Výzkumný vzorek	37
7.1.4	Vlastní výzkum.....	37
7.1.5	Vyhodnocení dotazníků.....	37
7.1.6	Naplnění cílů a předpokladů výzkumného šetření	46
7.1.7	Diskuze	46
7.2	Charakteristika výzkumného šetření – kvalitativní výzkum.....	47
7.2.1	Cíle a předpoklady.....	47
7.2.2	Výzkumná metoda.....	48
7.2.3	Výzkumný vzorek	48
7.2.4	Vlastní výzkum.....	48
7.2.5	Rozhovory s učitelkami mateřských škol	49
7.2.6	Vyhodnocení rozhovorů	58

7.2.7	Naplnění cílů a předpokladů výzkumného šetření	59
7.2.8	Diskuze	60
III	PRAKTICKÁ ČÁST	62
8	Nabídka aktivit pro pedagogy mateřských škol	63
8.1	Vítání jara	64
8.2	Pálení čarodějnic – Filipojakubská noc	67
8.3	Svátek sv. Martina	71
	Závěr	76
	Seznam zkratk	78
	Seznam použité literatury a dalších zdrojů	79
	Seznam obrázků	83
	Seznam tabulek	84
	Seznam grafů	85
	Seznam příloh	86

Úvod

Tématem diplomové práce jsou tradice regionu Slovácko a jejich využití z pohledu mateřských škol a také rodin dětí navštěvujících mateřské školy v tomto regionu. Region Slovácko byl k diplomové práci vybrán, protože je domovem autorky a domníváme se, že udržování tradic je pro tento region typické. Tradice jsou pro velké množství obyvatelů tohoto regionu obohacením všedního života.

Diplomová práce navazuje na bakalářskou práci autorky, která se zabývala lidovými tradicemi regionu Slovácko, snažila se podrobně popsat region Slovácko, jeho kulturu, nejvýznamnější místa, seznámit čtenáře s rodnou obcí Topolná, a především obsáhnout a popsat všechny tradice, které se v regionu a obci slaví. Praktická část čítala deset metodických listů, které se vázaly na tradici masopustu, stavění máje a hodů. Diplomová práce nabízí možnost toto téma dále rozpracovat a podívat se na něj z jiného pohledu, totiž pohledu rodin a pedagogů mateřských škol.

Teoretická část diplomové práce je dělena do šesti kapitol, které slouží jako východisko pro výzkumné šetření empirické části a také pro praktickou část. Hlavním cílem teoretické části práce je představit region Slovácko, čtyři slovácké obce a jejich mateřské školy, které se zúčastní výzkumného šetření. Dílčími cíli je analyzovat školní vzdělávací programy jednotlivých mateřských škol v souvislosti s lidovými tradicemi a kulturou regionu. První kapitola teoretické části práce pojednává o regionu Slovácko a čtyřech obcích, které se nachází v regionu – Topolné, Huštěnovicích, Jankovicích a Ostrožské Nové Vsi. Kromě základních informací o obcích popisuje především jejich kulturní život. Druhá kapitola definuje tradici jako takovou a zabývá se její důležitostí v životě dítěte. Uvádí, v čem a jak tradice mohou obohatit život předškolního dítěte a představuje lidové tradice jako významného činitele při formování harmonické osobnosti. Další kapitola popisuje předškolní vzdělávání a předškolní dítě, jeho vývojová specifika a pracuje s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání. Ten tvoří pevný rámec pro tvorbu školních vzdělávacích programů mateřských škol. Vysvětlení důležitosti školních vzdělávacích programů je nezbytné pro další kapitoly v diplomové práci. Čtvrtá kapitola představuje mateřskou školu jako instituci zajišťující příjemné klima pro všechny zúčastněné, děti, předškolní pedagogy, ale právě i rodiče. Popisujeme zde předškolního pedagoga, jeho role a důležité znalosti při komunikaci s rodiči i jinými partnery školy, pro potřeby práce je to například obec a jiná kulturní zařízení. Pátá kapitola definuje rodinu jako

nejdůležitější společenskou skupinu a instituci, popisuje výchovu dítěte v rodině, vztahy rodiny a mateřské školy, postavení rodiny v rámci předškolního vzdělávání a Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Poslední kapitola charakterizuje mateřské školy, které se zúčastnily výzkumu a analyzuje jejich školní vzdělávací programy ve vztahu k lidovým tradicím regionu Slovácko. Ukazuje, do jaké míry jsou tradice zasazeny do školních vzdělávacích programů a pomáhá nám porozumět fungování mateřských škol zde v regionu.

Empirická část diplomové práce je vypracována na základě seznámení se s vybranými mateřskými školami a také na základě analýzy školních vzdělávacích programů jednotlivých škol. Empirická část zahrnuje kvantitativní a kvalitativní šetření.

Hlavním cílem kvantitativního šetření je zjistit, zda jsou děti v rodinách vedeny k dodržování lidových tradic a zda jsou rodiče spokojeni s nabídkou akcí, které se týkají tradic v mateřských školách. Dílčími cíli šetření je zjistit, jaké tradice jsou v rodinách udržovány nejvíce, do jaké míry jsou rodiče spokojeni s udržováním tradic prostřednictvím mateřských škol a zda některé kulturní tradice v průběhu let vymizely ze života na Slovácku.

Kvalitativní šetření pracuje s názory pedagogů na kulturní život na Slovácku. Hlavním cílem je zjistit subjektivní postoje pedagogů k lidovým tradicím, zda probíhá zařazování tradic do vzdělávacích nabídek dané mateřské školy a také zda se jejich mateřská škola dostatečně zapojuje do kulturního chodu obce.

Výsledky šetření nám budou východiskem pro praktickou část práce, kdy využijeme nejméně udržovaných tradic a nabídneme pedagogům mateřských škol vzdělávací aktivity se zaměřením právě na tyto opomíjené tradice.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Region Slovácko

1.1 Slovácko

Slovácký region se nachází v jihovýchodní části České republiky, konkrétně se rozprostírá podél dolního toku řeky Moravy od Napajedelské brány až po soutok s řekou Dyjí na hranicích České republiky, Rakouské republiky a Slovenské republiky. Slovácko sousedí s několika dalšími regiony, regionem Valašsko, regionem Haná, regionem Brněnsko a moravským a středním Podyjí.

Obr. č. 1: Region Slovácko a jeho sousední území (Vencálek a kol., 1999, s. 9)

Regiony dále dělíme na subregiony, v případě Slovácka mluvíme o Horňácku, Dolňácku, Moravských Kopanících, Podluží a přechodných pásmech mezi regiony – Luhačovickém Zálesí a Hanáckém Slovácku.

Slovácko je v rámci republiky proslulé svými tradicemi, kroji, národopisnými soubory a nářečím. Ve všech subregionech si lidé tradice uchovávají v denním životě po celý rok. Mnoho zvyků souvisí s hospodářským rokem. Se začátkem roku se pojí období masopustu, na Slovácku je masopust známý také jako „fašank“. Toto období začíná svátkem Tří králů a končí v masopustní úterý, které je 40 dní před Velikonocemi. Překlenutí mezi zimním a jarním obdobím je spojeno s vynášením Moreny, symbolu zimy. Po jarních oslavách Velikonoc přichází na řadu oslavy letní, například stavění máje a sklizeň. Vrcholem letního období jsou hody neboli posvícení. Počínající advent je začátek pro zimní obyčejový cyklus. Významné místo v cyklu má mikulášská obchůzka a také obchůzky lucek a Štědrý den. Slovácký region je známý také pro udržování lidových tradic spojených s významnými

událostmi v rodině, ať už máme na mysli křest dítěte či zvyky a obyčeje, které jsou spojeny se svatbou (Vencálek a kol., 1999).

1.2 Vybrané obce

1.2.1 Topolná

Obec Topolná se nachází v Dolnomoravském úvalu 11 km od Uherského Hradiště. Rozloha obce zabírá 1035 ha a populace dosahuje 1600 obyvatel. Obecnímu znaku dominuje strom topol, vedle něhož se nachází bílá a žlutá heraldická růže (Knot, 2005).

Na návsi obce stojí kostel zasvěcený Neposkvrněnému Početí Blahoslavené Panny Marie. Za zajímavé považujeme vysílače postavené v katastru obce, které do letošního roku šířily rádiový signál stanice Radiožurnálu.

Obec je spjata s bohatým kulturním životem. Ve vesnici působí národopisný soubor Včelaran a dechová hudba Topolanka, která doprovází občany Topolné na akcích všeho druhu, např. hodech, pohřbech, svatbách, masopustním průvodu. Z tradic se v obci slaví především slovácké hody s právem, kdy krojovaná chasa putuje obcí za doprovodu dechové hudby. Svatováclavské hody se konají vždy poslední sobotu a neděli v září. Kulturu regionu v obci reprezentují také dva památkové domy, které pocházejí z počátku 19. století. Jsou majetkem Slováckého muzea v Uherském Hradišti. Domy ukazují lidové bydlení, drobné hospodářské stavby a další prostory. Vše je po dohodě přístupné veřejnosti (Obec Topolná, 2022).

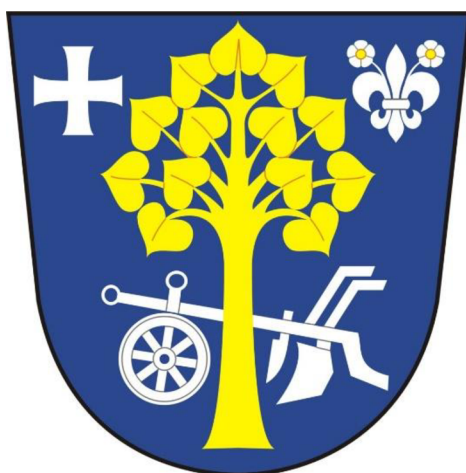
Obr. č. 2: Znak obce Topolná
(dostupné z:
<http://www.fotodoma.cz/ceska-republika/kraj-zlinsky/okres-uherske-hradiste/topolna/>)

1.2.2 Huštěnovice

Obec Huštěnovice leží na řece Moravě čtyři kilometry od Uherského Hradiště. Obec obývá na rozloze 660 ha necelý tisíc obyvatel. Obci dominuje kostel sv. Anny. Tato novogotická stavba leží uprostřed historické zástavby obce a je prohlášena za kulturní památku. Obci byl roku 2004 udělen nový odznak a prapor. Na znaku je vyobrazena v modrém štítě zlatá uťatá lípa, je podložena pluhem s koly, vpravo nahoře je kříž a vlevo lilie s růžemi. Modrá barva značí řeku Moravu.

Největší událostí v životě obyvatelů Huštěnovic jsou každoročně Kateřinské hody s právem. Akce se koná na svátek Kateřiny, tedy 25. listopadu. První hody se zde konaly v roce 1921, tehdy ještě jako Císařské hody bez stárků. Celé hody jsou slyšet slovácké písničky, výská se a cifruje. Po hodovém průvodu se v kulturním domu koná hodová zábava.

V Huštěnovicích funguje od roku 2011 dětský folklorní soubor Marenka. Dochází zde děti od 5 do 13 let a jsou zde vedeny k lásce k folkloru pod vedením vedoucí souboru Martiny Sedlářové (Obec Huštěnovice, 2022).

Obr. č. 3: Znak obce Huštěnovice
(dostupné z: www.hustenovice.cz)

1.2.3 Jankovice

Obec Jankovice se rozprostírá v údolí Chřibů, asi 15 km od Uherského Hradiště. Jankovice hraničí s obcemi Salaš, Kostelany, Košíky, Modrá, Kudlovice a Traplice. První zmínka o obci sahá do roku 1648. Rozlohu 1125 ha obývá 463 obyvatel. Znak obce zobrazuje na červeno-modře děleném štítu stříbrný heraldický kříž s modrou lilií, uprostřed znaku jsou tři zlaté vyrůstající listnaté stromy.

Nejznámější památkou v obci je kostel Nanebevzetí Panny Marie a kaplička svatého Antonína. Ve středu vesnice najdeme kulturní dům, kde se konají pod záštitou obce akce pro děti i dospělé.

Kultura v obci žije díky folklorním souborům. Pro děti funguje dětský folklorní soubor Lipečka. Vede ho paní Lenka Bartošíková a Kristýna Balounová. Na tento soubor poté navazuje folklorní soubor Lipuše (Obec Jankovice, 2022).

Obr. č. 4: Znak obce Jankovice (dostupné z: <http://www.fotodoma.cz/ceska-republika/kraj-zlinsky/okres-uherske-hradiste/jankovice/>)

1.2.4 Ostrožská Nová Ves

Poslední obcí, ve které realizujeme výzkum k diplomové práci, je Ostrožská Nová Ves. Obec leží v nížině Dolnomoravského úvalu, v blízkosti Uherského Hradiště. Se svojí rozlohou 2606 ha a zhruba tři a půl tisíci obyvateli je největší obcí ze všech výše zmíněných. Znak obce symbolizuje červený štít s modrou patou. Jsou zde tři zlaté dubové ratolesti s pěti žaludy, dvěma listy a tři stříbrná vlnitá břevna.

Ostrožská Nová Ves je známá zejména pro sirnaté lázně, které se nachází v katastru obce. Dochází zde k léčbě pohybového aparátu, páteře, pooperační rehabilitaci po ortopedických operacích či k léčení kožních obtíží. K rekreaci dochází také v oblasti štěrkových jezer, kde najdeme přírodní koupaliště, ubytování či loděnici rychlostní kanoistiky.

V obci se zachovala spousta lidových tradic. Největší akcí bývají Svatováclavské hody s průvodem krojované mládeže, které se každoročně konají v září. Mimo zachovalý kroj je obec známá také ručním malováním kraslic. Spousta tradic v obci je dodržována díky folklornímu souboru Novovešťan. Za zmínku stojí například tradiční pochovávaní basy, zpívání pod vánočním stromem či již zmíněné hody (Ostrožská Nová Ves, 2012).

Obr. č. 7: Znak obce Ostrožská Nová Ves (dostupné z: <http://www.fotodoma.cz/ceska-republika/kraj-zlinsky/okres-uherske-hradiste/ostrozska-nova-ves/>)

2 Kulturní tradice v životě dítěte

Tradicí nazýváme něco, co je předáváno z minulosti do současnosti. Richter (1982, str. 10) definuje tradice jako „*myšlenkové odrazy společenských vztahů minulosti, jakékoli prvky životní činnosti minulých generací, které se promítají prostřednictvím vědomí do myšlení a jednání lidí v přítomnosti. Mohou to být jak názory, představy, víra, city, způsoby chování, ale i sociálně politické, mravní, hrdinské ideály, význačné činy a události, vzory práce a tvořivosti, které si zachovávají význam v dané společnosti.*“

Podle Šottnerové (2009) hrají tradice důležitou funkci při stmelování rodiny, obce a celé naší země. Tradice jsou spjaty s přírodou, mýty a vírou lidí. Lidové tradice považuje za paměť národa. Lidové tance, písně, slovesnost a zvyky jsou podle Šottnerové cenným dědictvím a zdrojem poznání, radosti a inspirace pro současného člověka. Autorka také kvituje vznik institucí, organizací a sdružení soustřeďujících se na uchovávání a rozvoj lidových tradic a národních kulturních hodnot.

Možný (1990) uvádí, že člověk se rodí s uloženou strukturou, která mu umožňuje učit se chování legitimnímu v kterékoli lidské kultuře. To nás odlišuje od jiných primátů. Objev různosti kultur tak patří k nejvýznamnějším krokům na vývojové dráze, po které se pomalými kroky vzdalujeme právě od ostatních primátů. V genetickém fondu druhu je již zakotvena schopnost specifického lidského kulturního chování, bohatého na složité tradice a schopnost přenosu informací z generace na generaci.

Tradice a kultura jsou bezpochyby nedílnou součástí života dětí a lidové umění představuje významnou kulturní hodnotu v životě národa, a právě i ve výchově mladé generace, počínaje předškolním věkem. Dětem by mělo být umožněno se podle jejich zájmů vzdělávat, zdokonalovat se a přibližovat se hodnotám, které poskytují základy vzdělanosti a kulturnosti národa. „*Kulturní tradice jsou oním základem, na němž vyrůstá i současná kultura.*“ (Gawlik, Frolec, 1980, str. 11-12) I proto by měla být samozřejmost seznamovat děti s těmito tradicemi.

Tradice lidové kultury jsou významným činitelem při formování harmonické osobnosti mladého člověka, a to od nepaměti. Tradicemi můžeme obohatit dítě například v oblasti estetické tak, že dětem přiblížíme hudbu i tanec národa, v pohybové oblasti obohatíme zásobník pohybových her a v jazykové oblasti můžeme procvičovat výslovnost a učit děti novým slovům. Dětský folklor je základním kamenem v estetické výchově nejmenších dětí, a právě na něm je budováno další systematické působení výchovy uměním a k umění. Lidová

tvořivost má pro děti velkou uměleckou i výchovnou hodnotu. V každém výtvaru lidové umělecké tvorby je zobrazen svět s určitou vtípností, vynalézavostí, postřehem a obsahuje spoustu citu, radosti a optimismu. Dítě tím dostává možnost projevit svou fantazii, vytrvalost, estetické cítění a tvůrčí schopnosti. Velká přidaná hodnota tkví také v lidové poezii. Je typická svou láskou k dítěti a svou radostností, vytváří pocit pohody, vyrovnanosti a harmonie, což je nezbytné pro zdravý vývoj jedince, zejména pak pro děti v prvních letech života.

Je velmi důležité s pomocí říkadel, hádanek, veršů, pohybových her posilovat estetický vztah dětí k celku světa, v němž žije, k lidem, přírodě a ke všemu, co vytváří pojem domova a vlasti. Zdůraznit je však potřeba nejen předávání lidové kultury mezi dětmi samými, ale také vliv dospělého, mateřské školy a rodiny. Na dítě nepůsobí estetické jevy samy o sobě, ale přes osobnost toho, kdo dítě vychovává. Ten svým vzorem a osobním prožitkem podněcuje estetickou reakci dítěte. Velmi proto záleží na úrovni estetického cítění a kultuře projevu matky, dalších členů rodiny a učitelek mateřských škol. Estetický vývoj dítěte mohou tyto osoby ovlivnit jak kladně, tak i záporně.

V knize *Dítě a tradice lidové kultury* (1980) jsou vzpomínány také tzv. zvykoslovné jevy dětí. Nejvíce udržovanými byly a stále jsou tradice Velikonoc, mikulášská obchůzka a Štědrý den. Dalšími udržovanými slavnostními okamžiky jsou podle autorů například karneval, oslavy Dne dětí či oslavy prvního máje. Jmenované zvykoslovné jevy se uskutečňují především v dětském prostředí a děti jsou jejich hlavními vykonavateli. Mimo tyto jevy se děti zapojují či přihlížejí dalším obyčejům a zvyklostem, jako například průvodu maškar o masopustu, pálení čarodějnic nebo se účastní zabijaček. *„Zvykoslovné projevy a celý společenský život patří k těm fenoménům a potřebám, které si daná societa vytváří a formuje jako součást svého každodenního života. Zvykoslovné jevy zůstávají autonomní a nezávislé na oficiálním a organizovaných formách kultury. Ale jen do jisté míry.“* (Gawlik, Frolec, 1980, str. 108)

Tradice, jakož to něco, co vyrostlo z potřeby lidí jako výraz duchovní tvorby, je důležitým momentem v životě dítěte a při utváření jeho osobnosti. Napomáhá k seberealizaci dítěte a podle autora je v dětském věku důležitější než v dospělosti jedince. *„Hodnoty lidové kultury mají význam pro život společnosti a my bychom měli nalézt cestu nejen k jejich předávání, ale i k tomu, aby byly přijímány hlavně v podstatě významu svých hodnot.“* (Gawlik, Frolec, 1980, str. 31)

3 Vzdelávání dětí předškolního věku

3.1 Předškolní vzdělávání

Předškolní vzdělávání je počátečním stupněm veřejného vzdělávání organizovaného a řízeného požadavky a pokyny Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT). Je právně uznávanou součástí systému vzdělávání.

Předškolní vzdělávání zajišťují mateřské školy a lesní mateřské školy, a to pro děti od dvou do zpravidla šesti let. Pro děti s odkladem předškolní docházky také ve formě přípravných tříd základních škol. Mateřská škola je v rámci vzdělávací soustavy uznávána jako druh školy, řídí se obdobnými pravidly jako ostatní školy.

Předškolní vzdělávání plní hned několik úkolů:

- doplňuje a podporuje rodinnou výchovu,
- zajišťuje dítěti podnětné prostředí,
- obohacuje denní program dítěte,
- poskytuje odbornou péči,
- usnadňuje dítěti jeho další životní i vzdělávací cestu,
- vytváří dobré předpoklady pro pokračování ve vzdělávání (RVP PV, 2021).

3.2 Dítě předškolního věku a jeho specifika

Podle Šmelové (2018) je za dítě předškolního věku považováno dítě od dovršeného třetího roku do šesti let života. Právě v tomto období může jedinec navštěvovat mateřskou školu, která doplňuje výchovu v rodině a připravuje jedince na následující vzdělávací etapu, tj. vstup do základní školy.

V předškolním věku u dítěte probíhá spousta změn a dítě se velmi rychle vyvíjí. Zdokonaluje se hrubá i jemná motorika, kdy zvládnutí hrubé motoriky je předpokladem pro zvládnutí motoriky jemné. Zlepšuje se úroveň poznávacích schopností a funkcí, představivosti, fantazie a myšlenkových operací, což vede k lepšímu pochopení světa kolem sebe. Myšlení je v tomto věku vázáno na konkrétní předměty a děje, je účelové a funkční, vytvářejí se počátky abstraktního myšlení.

K velkému rozvoji dochází také v oblasti sociální, kdy se dítě po vstupu do mateřské školy mezi své vrstevníky učí novým rolím a stává se členem skupiny. To pro něj znamená

možnost navazování kontaktů, hry s kamarády, ale i respekt, pochopení a dodržování pravidel skupiny. Dítě se zde učí chápat, co je správné a co nikoliv.

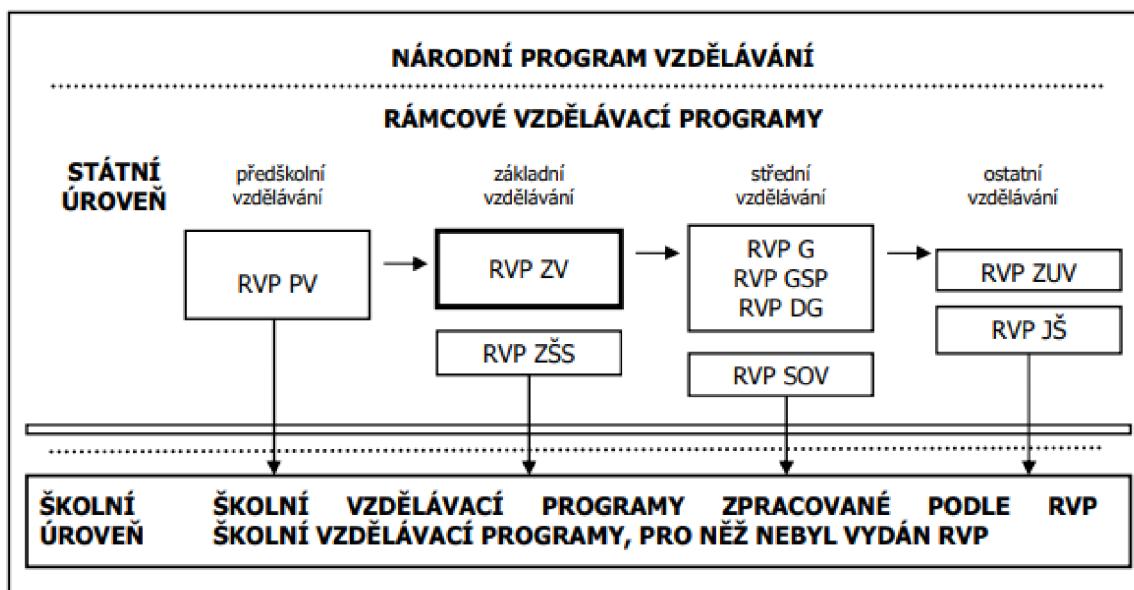
3.3 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

V České republice se školy řídí dvoustupňovým kurikulem. Dvoustupňové kurikulum bylo zavedeno kurikulární reformou, která nabyla účinnosti 1. ledna 2005. Kurikula se tvoří na dvou úrovních, státní a školní. Na státní úrovni jsou to tzv. rámcové vzdělávací programy, pro nás bude stěžejní Rámcový program pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV). Na úrovni školní jsou tvořeny školní vzdělávací programy, ty jsou nezbytné pro vzdělávání dětí v konkrétních školách.

Reformy školství po roce 1990 ovlivnily také vývoj RVP PV. V roce 2001 byla mateřským školám předložena první verze tohoto programu, která zatím nebyla závazná, a mělo probíhat pouze ověřování programu ze strany mateřských škol. Rok 2005 byl ve znamení zejména terminologických úprav. Povinnost pro mateřských škol respektovat RVP PV a tvořit své školní vzdělávací programy nastala v roce 2007. „*RVP vymezuje hlavní požadavky, podmínky, pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku.* (Šmelová, 2018, str. 72) Také je zde stanoven elementární vzdělanostní základ a představuje základní východisko pro tvorbu školních vzdělávacích programů a jejich uskutečňování (Šmelová, 2018).

RVP PV akceptuje přirozená vývojová specifika dětí předškolního věku (dále jen PV) a zohledňuje je v obsahu metod a forem vzdělávání těchto dětí, umožňuje rozvoj a vzdělávání každého dítěte v závislosti na jeho možnostech a potřebách, zaměřuje se na vytváření klíčových kompetencí dosažitelných v průběhu PV, definuje kvalitu PV, zajišťuje srovnatelnou pedagogickou účinnost vzdělávacích programů vytvářených mateřskými školami, vytváří prostor pro různé programy a koncepce a také individuální profilaci každé mateřské školy. Mimo jiné program dává možnost mateřským školám aplikovat různé formy i metody vzdělávání a dává šanci si vzdělávání přizpůsobit konkrétním regionálním i místním podmínkám, potřebám a možnostem (RVP PV, 2021).

Vzdělávací cíle se v RVP PV dělí do čtyř kategorií na rámcové cíle, klíčové kompetence, dílčí cíle a dílčí výstupy.

Obr. č. 10: Systém kurikulárních dokumentů (RVP PV, 2021)

3.4 Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Školní vzdělávací programy předškolního vzdělávání (dále jen ŠVP PV) vycházejí z RVP PV. Šmelová definuje ŠVP PV jako „základní pedagogický dokument, na jehož základě je uskutečňováno vzdělávání dětí v podmínkách konkrétní mateřské školy.“ (Šmelová, 2004, str. 125)

ŠVP PV nabízí mateřské škole prostor pro vyjádření vlastní identity a své hodnotové orientace. V dokumentu najdeme obsahové, formální a metodické priority vlastní vzdělávací práce. Je zpracováván zaměstnanci mateřské školy na určité časové období. Není dána jasná forma zpracování, ŠVP však musí být zpracován v souladu s RVP PV. Zodpovědnost za zpracování programu nese ředitel mateřské školy, na tvorbě školního vzdělávacího programu by se měli podílet všichni pedagogičtí pracovníci mateřské školy. Ředitel je povinen program projednat se zřizovatelem školy. Taktéž by s ním měli být seznámeni rodiče dětí navštěvující konkrétní mateřskou školu. ŠVP jednotlivých mateřských škol jsou veřejné, nahlédnout do nich může Česká školní inspekce, laická i odborná veřejnost. Měl by být zveřejněn na přístupném místě. Mateřské školy, které mají své internetové stránky, zpravidla umísťují dokument i zde. Každá mateřská škola je povinná mít zpracovaný ŠVP PV od roku 2007 (Smolíková, 2006).

Struktura ŠVP PV:

- charakteristika školního vzdělávacího programu,
- obsah vzdělávání a jeho časový plán,
- popis podmínek vzdělávání,
- pravidla pro vnitřní hodnocení a evaluaci školy.

Na ŠVP navazují třídní vzdělávací programy předškolního vzdělávání (dále jen TVP PV), které jsou zpracovávány učitelkami pro potřeby konkrétní třídy. Vychází ze znalosti jednotlivých dětí a specifik třídy. TVP PV poskytuje odpovědi na otázky: Proč? Koho? Co? Kdy? Jak? Za jakých podmínek? S jakými očekávanými efekty vzdělávání (Šmelová, 2004)?

4 Mateřská škola

4.1 Mateřská škola jako instituce

Mateřská škola je „školské zařízení navazující na výchovu v rodině a v součinnosti s ní zajišťující všestrannou péči dětem zpravidla od 3 do 6 let.“ (Průcha, 2003, str. 118)

Po roce 1990 nastaly na našem území v mateřských školách značné změny. Od kolektivně stanovených cílů zaměřených na dosažený věk a školní metody v mateřské škole došlo k orientaci k dítěti a jeho individuálním potřebám. Uvolnění se týkalo také vztahu k rodinám a do našeho školství byly vpuštěny také nové, alternativní směry vzdělávání ze zahraničí. Směr, který dává velkou důvěru dítěti a jeho individuálním dispozicím, má základ v pojetí výchovy zaměřeném na dítě, tzv. pedocentrismu, a v humanistických teoriích pedagogiky a psychologie. Dítě v mateřské škole je respektováno jako osobnost se svými individuálními potřebami a zájmy, které nás navádí k nacházení metod a aktivit, co nejvíc obohacující dítě a připravující ho na vstup do základní školy (Koťátková, 2008).

Vzdělávání v mateřské škole je v rámci mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání zařazeno na úrovni ISCED 0. Program ISCED 0 je dělen na dvě kategorie, a to na rané dětství, a právě preprimární vzdělávání. Programy na této úrovni slouží ke vzdělávání v raném dětství a slouží k podpoře poznávacího, fyzického, sociálního a emocionálního rozvoje malých dětí a k uvádění do organizované výuky mimo kontext rodiny (Šmelová, 2014).

4.2 Klima mateřské školy

Klima školy je „sociálně-psychologická proměnná, která vyjadřuje kvalitu interpersonálních vztahů a sociálních procesů, které fungují v dané škole, tak, jak ji vnímají, prožívají a hodnotí učitelé, žáci, příp. zaměstnanci školy“ (Průcha, 2003, str. 100).

V knize Klima školy jsou uvedeny pedagogicko-psychologické definice pojmu klima autora F. Edera. Ten hovoří o pojmu klima jako o „deskripci převládající základní orientace a zastávání hodnot v pedagogickém prostředí, charakteristice emocionálního odstínování celkové pedagogické atmosféry a popisu subjektivně vnímaných prostředí“ (Grecmanová, 2008, str. 33-34).

Ve školním prostředí můžeme rozlišovat klima výuky, klima tříd, klima ročníků, klima učitelského sboru, klima školní a organizační.

Školní klima v mateřské škole považujeme za sociální a skupinový jev, jenž je vázán na své tvůrce, především pedagogy a ředitele mateřské školy. Ti vytváří školní klima, a to na ně zpět působí a ovlivňuje jejich výkon, ochotu pracovat a vytvářet příjemnou atmosféru dětem i jejich rodičům. Klima mateřské školy je ovlivněno specifiky pracovního prostředí, které mnohdy mohou být zdrojem problematických situací a mohou se negativně odrazet na chodu školy. Jde o:

- více osob pracujících s jednou skupinou dětí,
- malý kolektiv pracovníků, který se ale společně často nesetká,
- každodenní kontakt s rodiči,
- průběžný denní kontakt s nepedagogickými pracovníky,
- celodenní provoz se směnnou prací,
- sloučené pracoviště s jinou mateřskou či základní školou (Průcha, 2013).

4.3 Pedagog v mateřské škole

Důležitým činitelem v předškolním vzdělávání je bezpochyby kvalifikovaný předškolní pedagog. Předškolní pedagog by měl být vybaven profesními kompetencemi, které jsou pro vzdělávání dětí této věkové kategorie důležité.

V souvislosti s předškolním pedagogem mluvíme také o základních rolích, které by měl pedagog zvládnout. V knize Učitel – aktér edukačního procesu předškolního vzdělávání citují Šmelovou (2014), která uvádí tři základní role předškolního pedagoga, a to:

- učitele jako inspirátora,
- učitele jako facilitátora,
- učitele jako konzultanta.

Role	Učitel v mateřské škole
1. Učitel – inspirátor	Vytváří podmínky vzhledem k zájmům a potřebám každého dítěte. Akceptuje přirozená vývojová specifika dítěte. Podporuje přirozenou dětskou zvědavost.
2. Učitel – facilitátor	Podporuje individuální rozvojové možnosti. Je průvodcem dítěte na cestě za jeho poznáním. Inicjuje vhodné činnosti, připravuje prostředí, které dítě motivuje k přemýšlení, chápání a porozumění sobě samému a všemu kolem sebe.
3. Učitel – konzultant	Vytváří prostředí otevřené přátelské komunikace na základě vzájemné důvěry. Směřuje k poradenství.

Obr. č. 11: Role učitele mateřské školy (Berčíková, 2014)

Podle Tomanové (2004) můžeme role předškolního pedagoga vymežit následovně:

- role pečovatele,
- role komunikátora,
- role učitele,
- role vůdce,
- role manažera,
- role obhájce,
- role poradce.

S rolemi předškolního pedagoga souvisí předpokládané způsoby jeho chování a jednání. Mezi základními povinnostmi pedagoga mateřské školy vymezenými v RVP PV (2021) najdeme například povinnost zpracovávat školní (třídní) vzdělávací program v souladu s RVP PV, hodnotit podmínky a výsledky vzdělávání, realizovat individuální a skupinové vzdělávací činnosti směřující k rozvoji dětí, provádět pedagogickou diagnostiku, odborně vést další zaměstnance školy podílející se na péči o děti, provádět poradenské činnosti pro rodiče ve věcech výchovy a vzdělávání jejich dětí atd.

Předškolní pedagog nemůže opomíjet ale ani očekávání dětí, rodičů a ostatních partnerů školy (Berčíková, 2014).

5 Rodina a její role v předškolním vzdělávání

5.1 Vymezení pojmu rodina

Vymezit jednotně a obecně pojem rodina není jednoduché vzhledem ke složitosti definovaného jevu (Sobotková, 2013). Vybraní autoři definují rodinu následovně.

Sociolog Geist (1993, str. 344) definuje rodinu jako „*institucionalizovaný sociální útvar nejméně tří osob, z něhož část členů je vzájemně spojena pokrevním nebo adoptivním, sociálním vztahem rodič-dítě, druhá část vztahem matka-otec, třetí část, která se vždy nutně nemusí objevovat, vztahem pokrevním nebo adoptivním, sourozenectvím, všichni vztahem příbuzenství v sociálně sankcionovaném více či méně trvalém sociálním vztahu*“.

Ve Velkém sociologickém slovníku (1996, str. 940) je rodina definována jako „*obecně původní a nejdůležitější společenská skupina a instituce, která je základním článkem sociální struktury i základní ekonomickou jednotkou*“. Jako hlavní funkce rodiny autoři uvádí reprodukci trvání lidského biologického druhu a výchovu jedince, respektive socializaci potomstva, přenos kulturních vzorů a zachování kontinuity kulturního vývoje. Rodina je brána jako součást sociální struktury každé společnosti. Společnost je zejména souborem rodin a ne jednotlivců. Rodina jako taková je důležitou součástí lidské zkušenosti, a to je důvod značného zájmu o ni. Paradoxně, jak uvádí Možný (1990), je rodina jako nejsoukromější lidská instituce pod nejsoustavnější veřejnou kontrolou. Možný také uvádí, že jako rodinu v této době označujeme především manželský pár s dětmi.

Rodinu můžeme dělit podle její funkce na rodinu stabilní a nestabilní. Za stabilní rodinu považujeme tu, ve které rodiče plní své povinnosti, děti své rodiče plně respektují, obě strany jsou ochotny se domluvit na chodu společné domácnosti, vztahy jsou uspořádané, komunikace je bez větších obtíží a spory mezi stranami jsou řešeny konstruktivně.

Nestabilní rodinu dále členíme na tzv.:

- mrtvou rodinu,
- krizovou,
- difficilní,
- nepřizpůsobivou či afunkční.

Tyto typy rodin bojují s problémy jako je nemoc, závislost či smrt člena rodiny, mimomanželské vztahy, násilí, rozvod, neplnění rodičovských povinností či vykazují více znaků nestability (Šmelová, 2018).

5.2 Výchova v rodině

Prvním a nejdůležitějším prostředím, do kterého jedinec po narození přichází, je rodina. Pedagog v mateřské škole by měl mít poznatky z prostředí, ve kterém dítě žije a vyrůstá. Tímto prostředím je právě rodina jedince. Rodina je základ pro vývoj a formování každého z nás (Horká, 2011).

Za rodinnou výchovu je považována výchova uskutečňovaná v rodině. Podílejí se na ní rodiče, dále také například prarodiče dětí. V rámci rodinné výchovy přebírá jedinec sociální vzorce a dochází zde k sociálnímu učení. Sociální učení je nezbytný prvek v procesu socializace každého jedince. Je to učení, při kterém si jedinec v kontaktu s druhými osvojuje předpoklady pro život ve společnosti. V příkladech to znamená učit se komunikaci, přijímat sociální role, osvojovat si názory, postoje a dodržovat společenské normy. Aby k tomu docházelo, je potřeba, aby rodina byla funkční a prostředí pro dítě bylo tzv. „nezávadné“ (Kantorová, 2010).

Vztahy mezi dětmi a rodiči se zaobírá zákon č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Rodiče a děti mají vůči sobě navzájem povinnosti a práva. Těchto vzájemných povinností a práv se nejde vzdát. Tyto povinnosti a práva spějí k zajištění morálního a hmotného prospěchu dítěte. Rodiče mají právo usměrňovat své dítě výchovnými opatřeními, jak to odpovídá jeho rozvíjejícím se schopnostem. Dítě je povinno se opatřením podřídit. Práva a povinnosti rodičů zahrnují péči o dítě, zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, ochranu dítěte, udržování osobního styku s dítětem, zajišťování jeho výchovy a vzdělání, určení místa jeho bydliště, jeho zastupování a spravování jeho jmění.

5.3 Vztah mateřské školy a rodiny

Vztahy rodiny a mateřské školy se do nynější podoby dostávaly po dlouhá léta. Dřívější vztahy rodina – mateřská škola probíhaly na principu jednostranného přenosu informací a důrazu na řešení problémů ohledně docházky, chování či výsledků vzdělávání (Horká, 2011).

Mateřská škola uznává dominantní roli rodiny v rozvoji dítěte a škola by se pro ně měla otvírat nejen pro běžné organizačně-provozní kontakty, ale měla by usilovat o skutečné partnerství a spoluúčast rodičů na vzdělávacím programu dětí. V této době jsou rodiče vnímáni jako neopominutelní aktéři výchovy a vzdělávání vlastních dětí. Rodiče jsou tzv. třetím vrcholem v pomyslném trojúhelníku vztahů v edukačním procesu (Kolláriková, 2001).

„Vztahy mateřské školy s rodiči mohou být ovlivněny rolemi, ve kterých rodiče vůči škole vystupují a které mohou být nedostatečně ze strany škol zohledňovány. Jde o roli klienta, partnera, občana a rodiče.“ (Průcha, 2009, str. 319)

Vyhláška č. 14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání v aktuálním znění, vymezuje vztah mezi rodiči a mateřskou školou následovně. *„Mateřská škola spolupracuje se zákonnými zástupci dětí a dalšími fyzickými a právníckými osobami s cílem vyvíjet aktivity a organizovat činnosti ve prospěch rozvoje dětí a prohloubení vzdělávacího a výchovného působení mateřské školy, rodiny a společnosti.“* (Vyhláška o předškolním vzdělávání, 2005)

Důležitá pro život ve společnosti je identita jedince. Ta se při nástupu dítěte do mateřské školy mění. Na tvorbě identity dítěte se podílí faktory, jako například pravidla, normy, hodnoty a role v rámci sociální interakce. I identita rodiče se s příchodem dítěte do mateřské školy mění. Rodičům to znemožní pečovat o dítě celý den, v mateřské škole přichází do kontaktu s jinými rodiči. Mateřská škola rodinnou výchovu doplňuje. Někteří rodiče projevují zájem o spolupráci s mateřskou školou, nabízejí své služby a účastní se pořádaných akcí. Jiní zase zájem o dění v mateřské škole neprojevují, mohou být uzavřenější. Učitel respektuje obojí a pracuje v souladu s RVP PV. Vzájemná podpora a spolupráce je však nezbytná, a to již od počátku, tedy nástupu dítěte do mateřské školy (Berčíková, 2014).

Mateřská škola by měla nabízet rodinám rozličné formy zapojení se do chodu školy. V některých mateřských školách vznikají rady škol nebo jiné formy občanských sdružení. Rodiče dostávají touto formou možnost spolupodílet se na rozhodování o záležitostech školy, stávají se jejím partnerem, prostředníkem mezi vedením mateřské školy a rodiči. V zájmu mateřských škol leží tzv. vtažení zákonných zástupců do života školy. Mateřská škola o spolupráci s rodinou usiluje a nabízí společně strávený čas při akcích, zapojení rodin do tematických celků, společném tvoření či přípravě odborných přednášek.

Mateřské školy prostřednictvím rodičů zjišťují informace ze sociálně kulturního prostředí dítěte. Společně hledají způsoby jeho rozvíjení například prostřednictvím respektování přínosů rodin pro rozvoj dětí a pravidelnou komunikací s cílem poznat rodinné prostředí dětí. Jako efektivní se jeví začlenění obsahů a témat, které korespondují se zkušenostmi dětí z vlastní rodiny a komunity. Optimálně si předškolní pedagog zjišťuje informace o rodinném zázemí, povolání rodičů, zájmech rodiny či způsobu trávení volného času. Informacemi následně může obohatit tematické celky. Pro potřeby diplomové práce lze diskutovat především o způsobech trávení volného času rodin, o jejich zapojování do chodu obce a regionu a o následném zapojování a přibližování tradic a kultury dětem v mateřských školách (Syslová, 2015).

5.4 Rodina a RVP PV

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání klade důraz na spolupráci mezi oběma subjekty, mateřskou školou a rodinou. Je zde uvedena důležitost rodinné výchovy, kterou klade před výchovu institucionální. RVP PV říká, že *„úkol institucionálního předškolního vzdělávání je doplňovat a podporovat rodinnou výchovu a v úzké vazbě na ni pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení. Předškolní vzdělávání smysluplně obohacuje denní program dítěte v průběhu jeho předškolních let a poskytuje dítěti odbornou péči. Usiluje o to, aby první vzdělávací krůčky dítěte byly stavěny na promyšleném, odborně podepřeném a lidsky i společensky hodnotném základě, a aby čas prožitý v mateřské škole byl pro dítě radostí, příjemnou zkušeností a zdrojem dobrých a spolehlivých základů do života i vzdělávání.“* (RVP PV, 2021)

RVP PV přímo ukládá povinnost učitelům mateřských škol spolupracovat s rodinou, zdůrazňuje důležitost spoluúčasti rodičů. Rodiče mají být vyzýváni ke spolupráci při plánování vzdělávacího programu mateřské školy.

Vztahy mezi rodiči a pedagogy mají být otevřené, vstřícné a respektující. Nejsou zde vítány nevyžádané rady, je zde důležitá diskrétnost učitelů mateřských škol. Učitelé rodiče podporují a pomáhají jim v péči o děti, nabízejí poradenský servis, a to v případě zájmu rodičů (Horká, 2011).

6 Vybrané mateřské školy regionu Slovácko

6.1 Charakteristika mateřských škol

Do výzkumného šetření byly vybrány čtyři mateřské školy (dále jen MŠ), a to MŠ Topolná, MŠ Huštěnovice, MŠ Jankovice a MŠ Ostrožská Nová Ves. Vybrané mateřské školy jsou v následující kapitole charakterizovány. Vedení všech čtyř oslovených škol bylo ochotno s námi spolupracovat a dalo nám pro potřeby diplomové práce k dispozici své školní vzdělávací programy (dále jen ŠVP).

6.1.1 Mateřská škola Topolná

Mateřská škola Topolná leží v klidnější části obce Topolná. Mateřská škola je dvoutrídni, třídy jsou věkově heterogenní. Kapacita mateřské školy je 58 dětí. Do Medvídkova chodí věkově mladší děti, do Lišákova chodí děti před nástupem do základní školy. Ředitelkou mateřské školy je paní Radka Kalabusová. Společně s ní se o vzdělávání dětí starají další tři kvalifikované paní učitelky. Zřizovatelem je obec Topolná.

Za mateřskou školou se nachází nově zrekonstruovaná školní zahrada, která nabízí dětem příležitost pro spoustu pohybu a poznávání přírody. Kromě prolézaček, houpaček, pískoviště a posezení, zde děti mají například hmyzí domeček, spoustu rostlin a stromů či záhonky pro podporu environmentální výchovy v mateřské škole.

6.1.2 Mateřská škola Huštěnovice

Mateřská škola Huštěnovice leží v klidné části středu obce Huštěnovice. Kapacita mateřské školy je 45 dětí. Děti jsou rozděleny do dvou tříd – Berušek a Mravenečků. Třídy jsou heterogenní, mladší děti chodí do Berušek a starší do Mravenečků. Mateřská škola je součástí právního subjektu Základní škola a mateřská škola Huštěnovice. Vedoucí učitelkou mateřské školy je paní Monika Bílová. Dohromady pedagogický sbor školy čítá čtyři učitelky a jednu asistentku pedagoga.

Budova mateřské školy byla postavena roku 1972. Od roku 1982, kdy byla budova finálně dostavena, avšak došlo již k několika dalším rekonstrukcím. V posledních letech největší rekonstrukce zasáhla školní zahradu, která je díky tomu prostorná, přírodního charakteru s terénním svahem a hracím přístřeškem.

6.1.3 Mateřská škola Jankovice

Mateřská škola leží v obci Jankovice v historické budově z roku 1900. Mateřská škola je jednotřídní, ředitelkou je paní Irma Vranková. Společně s ní v mateřské škole pracuje jedna paní učitelka a tři provozní zaměstnankyně. Kapacita mateřské školy je 23 dětí, bohužel však není možné kapacitu plně naplnit.

Budova mateřské školy stojí u potoka Smilý blízko lesa. Obec se rozkládá na úpatí pohoří Chřiby. Nedaleko se nachází hasičská nádrž, kde se vyskytuje hned několik druhů vzácných žab. Mateřská škola je tedy velmi úzce spjata s přírodou, okolí školy nabízí spoustu příležitostí pro pohybové aktivity a poznávání přírody.

V bezprostřední blízkosti mateřské školy je zahrada, která je vybavena prostorným pískovištěm, dřevěným domečkem, klouzačkou, vahadlovou houpačkou a řetězovým chodníkem. Děti zde mají také velký prostor například pro jízdu na odrážedlech, pro hraní fotbalu či basketbalu (Školní vzdělávací program mateřské školy Jankovice, 2020).

6.1.4 Mateřská škola Ostrožská Nová Ves

Mateřskou školu v Ostrožské Nové Vsi tvoří pět tříd. Čtyři třídy jsou věkové heterogenní a jedna třída je homogenní a navštěvují ji věkově nejmladší děti. Třídy se jmenují Berušky, Koťátka, Kuřátka, Motýlci a Sluníčka. Ředitelkou mateřské školy je paní Hana Kocábová. Společně s ní v mateřské škole vzdělává děti dalších devět paní učitelek. Kapacita školy je 125 dětí.

Mateřská škola se nachází v jednopatrové budově, která má dvě křídla. V těsné blízkosti mateřské školy je zahrada, která poskytuje dostatek prostoru pro tvořivé a pohybové činnosti dětí. V budově se nachází také školní výdejna a jídelna, která vaří také pro žáky základní školy.

6.2 Analýza školních vzdělávacích programů mateřských škol

6.2.1 ŠVP mateřské školy Topolná

Školní vzdělávací program mateřské školy Topolná byl zpracován kolektivem pedagogických pracovníků mateřské školy, zodpovědnost za něj nese ředitelka školy. Cílem mateřské školy není pouze předávat poznání, ale také tvořit vlastní poznání dítěte při poznávání světa všemi smysly, hledání a objevování krás přírody a probouzení úcty k životu.

Důraz škola klade na oblast zdravého způsobu života, rozvoj sebeúcty i úcty ke druhým lidem.

ŠVP je dělen do osmi integrovaných bloků, ve kterých jsou lidové tradice přirozeně zařazeny. Jednotlivé integrované bloky nejsou časově omezeny, vše probíhá podle aktuálního dění a zájmu dětí. Při tvorbě ŠVP vycházel kolektiv pracovníků zejména ze zkušeností z předcházející práce s dětmi. V mateřské škole byla vždy preferována taková činnost, která je dětem blízká z hlediska obsahu, života kolem MŠ, života obce a lidových tradic. Témata v třídním vzdělávacím programu jsou potom stanovena tak, aby byla dětem blízká, vycházela z jejich nejbližšího okolí, seznamovala je s tradicemi a lidovými zvyky obce.

Integrované bloky (dále jen IB) a jejich charakteristika v návaznosti na lidové tradice:

Já a moje okolí – v rámci IB děti poznávají prostředí mateřské školy, učí se základní společenské a zdvořilostní návyky, seznamují se a poznávají tradice v obci, v rámci bloku tradice v obci sledují, dítě si vytváří k místu a prostředí, kde žije, pozitivní vztah

Když padá listí – tradice nejsou v tomto bloku zmíněny

Vánoční čas – IB provází děti obdobím Vánoc a oslavou Tří králů, seznamují se s tradicí Vánoc, se zvyky, které jsou s Vánoci neodmyslitelně spojeny, děti vytváří za podpory paní učitelky vánoční prostředí a pohodu, výstupem je vánoční vystoupení pro rodiče

Zimní čas – tradice nejsou v tomto bloku zmíněny

Co dovede moje tělo – IB okrajově vzpomíná tradici masopustu, karnevalu

Jarní probuzení – blok provází dětmi hned dvěma tradicemi, Velikonocemi a svátkem matek, děti zjišťují, co je s těmito tradicemi spojeno, sledují dění v obci

Zvířátka – tradice nejsou v tomto bloku zmíněny

Mé milé léto – v rámci IB děti se děti seznamují se světem kultury a pořádají vlastní kulturní vystoupení mimo mateřskou školu

Mateřská škola si uvědomuje, že rodiče jsou důležitým partnerem školy. Za důležitou považují vstřícnost, otevřenost a efektivní komunikaci. Během roku škola připravuje pro rodiče vystoupení dětí, které je koncipováno průřezově, ukazuje, co všechno děti dokážou. Více o spolupráci s rodiči ŠVP neobsahuje (Školní vzdělávací program mateřské školy Topolná, 2017).

6.2.2 ŠVP mateřské školy Huštěnovice

Školní vzdělávací program mateřské školy Huštěnovice nese název „Svět očima dětí“. Školní vzdělávací program je členěn do deseti integrovaných bloků, které nesou názvy podle po sobě jdoucích měsíců. ŠVP mateřské školy má velmi pěkně začleněny tradice ve skoro všech IB, seznámení s tradicemi je vždy jedním z hlavních cílů bloku.

Integrované bloky a jejich charakteristika v návaznosti na lidové tradice:

Září – v bloku je uvedeno, že děti by měly sbírat poznatky o zvycích a tradicích kraje a přijmout tradici oslav, blíže není specifikováno

Říjen – tradice nejsou v tomto bloku zmíněny

Listopad – v rámci IB si děti mají společně upevňovat lidové zvyky a tradice, jsou zde nabídnuta témata spojená s Dušičkami, s příjezdem sv. Martina na bílém koni, se sv. Kateřinou a také svátkem sv. Mikuláše

Prosinec – IB znovu zmiňuje sv. Mikuláše a zabývá se přicházející Vánocemi, seznamují se s adventními a vánočními zvyky a tradicemi, výstupem je vánoční vystoupení v rámci mateřské školy i obce, vánoční koledování po obci, návštěva jarmarku v centru Uherského Hradiště, dětem jsou nabízeny hry a činnosti podporující tradice a zvyky, využívají knihy o tradicích od autorky Dagmar Šottnerové, vypráví si legendy o sv. Mikuláši, sv. Barboře, sv. Lucii

Leden – jedním z cílů IB je seznámit se se zvyky a tradicemi, které náleží k tříkrálovému období

Únor – dominantou měsíce a tedy i IB je masopustní veselí a masopustní obchůzka v mateřské škole, karneval v mateřské škole

Březen – cílem IB je seznámit se s lidovými zvyky a tradicemi v období předjaří a Velikonoc, kdy se mateřská škola účastní programu v Parku Rochus v Uherském Hradišti, součástí bloku je vítání jara a taky vynášení Mařeny, a to ve spolupráci se základní školou a obcí Huštěnovice

Duben – cílem IB je formou her a nabízených činností přiblížit dětem tradici Pálení čarodějnic, společně probouzet tvořivost a fantazii, pochopit symbol dobra a zla

Květen – děti se prostřednictvím básniček, písniček, tanečků, výtvarných a pracovních činností spolupodílejí na přípravách oslavy Dne matek, vytváří společný program na oslavu maminičina svátku

Červen – tradice nejsou v tomto bloku zmíněny

ŠVP školy se zabývá i spoluprací rodiny a mateřské školy, která je založena na oboustranné důvěře, otevřenosti, respektu a ochotě. S rodiči škola spolupracuje mimo jiné při akcích týkajících se lidových tradic, například Velikonočním tvoření, vystoupení při vánočním stromu či vystoupení ke Dni matek. Co se týče spolupráci s ostatními subjekty, vyzdvihuje mateřská škola spolupráci s Obecním úřadem Huštěnovice (Školní vzdělávací program mateřské školy Huštěnovice, 2020).

6.2.3 ŠVP mateřské školy Jankovice

Školní vzdělávací program mateřské školy Jankovice nese název „Kouzelný čas dětství“. V této podobě je platný od září roku 2020. Zodpovídá za něj paní ředitelka Irma Vranková. Hned ze začátku ŠVP je uvedeno motto mateřské školy – „Se šťastnou a zdravou dušičkou je to jako s kytíčkou. Potřebuje hodně sluníčka pro zahřátí srdíčka“.

Vzdělávací program klade důraz na všechno, co je přirozené. Pro dítě je daleko důležitější, jak se v mateřské škole cítí, než jen to, co umí a zná. Co dítě v tomto věku prožije a z podnětů okolního světa přijme, je trvalé. Posláním školy je probudit a uchovávat v dětech lásku k přírodě a světu kolem, naučit se o něm co nejvíce, naučit se respektovat přírodu a žít v sounáležitosti s ní. ŠVP je dělen do šesti integrovaných bloků.

Integrované bloky a jejich charakteristika v návaznosti na lidové tradice:

Čas sblížení – tento IB napřímo nevzpomíná žádnou z lidových tradic, jako jeden z cílů je však uvedeno, že dítě se seznamuje s místem a prostředím, ve kterém žije a vytváří si k němu pozitivní vztah, vzdělávací nabídka k bloku obsahuje bod o přípravě a realizaci společenských zábav a slavností, kde zmiňuje slavnosti v rámci tradic, nezmiňuje však nic konkrétně

Čas padajícího listí – IB zmiňuje tajemnou atmosféru tradice Dušiček, se kterou se děti seznámí

Čas vánočního cinkání – blok seznamuje děti s tradicí Sv. Mikuláše, s kouzelným obdobím Vánoc a také se sv. Barborkou, pořádá se vánoční besídka a jarmark pro rodiče

Čas zimních radovánek – v rámci bloku se děti seznamují s tradicemi povánočního období, vítají Tři krále, seznamují se s tradicí masopustu

Čas jarního čarování – v rámci IB nabízejí učitelky mateřské školy téma Čarodějové a čarodějky, ve kterém se děti společně připravují na událost v obci, seznamují se s další tradicí našeho kraje formou hry, pohádky, výtvarné a pracovní činnosti, v období Velikonoc se děti seznamují s velikonočními zvyklostmi a připravují velikonoční dílničky, zmíněno je zde také vynášení Moreny

Čas sluníčka a vody – tento IB je plný veselí a oslav, z tradic je zde důležitý Den matek, který je v mateřské škole oslavován besídkou pro maminky

Lidové tradice nacházíme přirozeně zahrnuty hned v několika z nich i přes tvrzení paní ředitelky, že mateřská škola se na tradice příliš nezaměřuje.

ŠVP krátce zmiňuje také spolupráci s rodiči. Spolupráce s rodiči, jakožto zákonnými zástupci dětí, považuje za esenciální předpoklad dobrého fungování mateřské školy (Školní vzdělávací program mateřské školy Jankovice, 2020).

6.2.4 ŠVP mateřské školy Ostrožská Nová Ves

Školní vzdělávací program školy nese název „S písničkou poznáváme svět“. Program se soustředí na osobnostně orientovaný přístup k dítěti, je založený na vzdělávání hrou a prožitkem dětí. ŠVP je dělen do deseti integrovaných bloků podle po sobě jdoucích měsíců. Integrované bloky nesou názvy písní. S danou písní se děti každý měsíc seznámí.

Integrované bloky a jejich charakteristika v návaznosti na lidové tradice:

Září – Budů hody, budů na dědině – v rámci IB se děti seznámí s tradicemi obce, se slováckými hody s právem, jejichž podstatou je oslava svátku sv. Václava, děti se učí tanečky a lidové písně zpívané v novoveském nářečí, srovnávají je se spisovnou řečí, téma mimo jiné posiluje hrdost na krásný kroj, v němž děti vystupují, děti vyrábí hodovou májku, modelují cukroví, účastní se vystoupení „Hody s právem“ v obci

Říjen – Vyletěl si pyšný drak – tradice nejsou v tomto bloku zmíněny

Listopad – Podzimku, podzimku – tradice nejsou v tomto bloku zmíněny

Prosinec – Půjdem spolu do Betléma – IB vychází z české vánoční koledy, díky které se děti seznamují s biblickým příběhem, českými lidovými tradicemi, je jim zpřístupňována česká lidová slovesnost, v rámci bloku je dětem objasněna tradice sv. Mikuláše a také sv. Barbory

Leden – Bude zima, bude mráz – děti se zde seznámí s oslavami Tří králů

Únor – My jsme malí muzikanti – IB je zaměřen na seznámení se s tradicí fašanku a s jejím udržováním, probíhá průvod dětí v maskách obcí

Březen – Na jaře, na jaře – v rámci IB je zmíněno ve vzdělávací nabídce vynášení Moreny

Duben – Naše Země kulatá – IB je zaměřen na seznamování dětí s lidovými tradicemi a s velikonočními zvyky

Květen – Jaro, slunce, máma – IB poukazuje na oslavy Dne matek, děti pro maminky chystají vystoupení

Červen – Každá škola má svůj konec – tradice nejsou v tomto bloku zmíněny

ŠVP mateřské školy Ostrožská Nová Ves neobsahuje informace o spolupráci s rodiči dětí, avšak zmiňuje, že se jako mateřská škola snaží u rodičů vytvořit pocit jistoty, že je o jejich dítě dobře postaráno (Školní vzdělávací program mateřské školy Ostrožská Nová Ves, 2021).

II EMPIRICKÁ ČÁST

7 Metodologie výzkumu

7.1 Charakteristika výzkumného šetření – kvantitativní výzkum

7.1.1 Cíle a předpoklady

Hlavním výzkumným cílem bylo zjistit, zda jsou děti v rodinách vedeny k dodržování lidových tradic a zda jsou rodiče spokojeni s nabídkou akcí, které se týkají tradic v mateřských školách.

Dílčí cíle jsme si formulovali takto:

- sestavit dotazník,
- vyhodnotit data a co nejpřehledněji je znázornit pomocí grafů,
- zjistit, jaké tradice jsou nejvíce udržovány v rodinách dětí předškolního věku v regionu,
- zjistit, do jaké míry jsou rodiče spokojeni s udržováním tradic prostřednictvím mateřských škol,
- zjistit, zda některé kulturní tradice v průběhu let vymizely ze života na Slovácku,
- vyhodnotit stanovené předpoklady.

Předpoklad č. 1: Předpokládáme, že kulturní tradice jsou hojně udržovány v rodinách dětí předškolního věku.

Předpoklad č. 2: Předpokládáme, že rodiče jsou spokojeni s nabídkou akcí v MŠ a se zapojováním mateřských škol do kulturního chodu obcí.

Předpoklad č. 3: Předpokládáme, že rodiče postrádají v dnešní době některé tradice, které v jejich mládí byly udržovány.

7.1.2 Výzkumné metody

Použitou výzkumnou metodou byl dotazník, který je jednou z nejfrekventovanějších metod pedagogického výzkumu. Gavora (2000, str. 99) definuje dotazník jako „*způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí*“. Otázky v dotazníku jsou

předem připraveny, vhodně formulovány a seřazeny. Respondent na ně písemně odpovídá (Chráska, 2016).

Dotazník (viz příloha č. 1) použitý k získání dat obsahuje 9 položek, u kterých respondent vybíral ze dvou možností – ano či ne. Některé z otázek nabízí rodičům prostor k vyjádření svého konkrétního názoru. Neodmyslitelnou součástí našeho dotazníku je také úvod obsahující představení výzkumníka a cíl diplomové práce.

7.1.3 Výzkumný vzorek

Dotazníky byly rozdány rodičům dětí, které navštěvují některou ze čtyř vybraných mateřských škol. Rodiče si mohli dotazník vzít i domů k pečlivému vyplnění.

Dohromady bylo rozdáno 100 dotazníků, 25 dotazníků do každé mateřské školy. Výzkumného šetření se celkově zúčastnilo 61 respondentů.

Mateřská škola Topolná – 17 anonymních respondentů

Mateřská škola Huštěnovice – 19 anonymních respondentů

Mateřská škola Jankovice – 10 anonymních respondentů

Mateřská škola Ostrožská Nová Ves – 15 anonymních respondentů

7.1.4 Vlastní výzkum

Vlastní výzkum probíhal v měsíci červnu roku 2021 v mateřských školách v Topolné, Huštěnovicích, Jankovicích a Ostrožské Nové Vsi. Celkem bylo na tato místa rozdáno 100 dotazníků, do každé mateřské školy 25 dotazníků. Dotazníky byly předány respondentům prostřednictvím třídních učitelů v mateřských školách. Respondenti mohli vyplnit dotazník v průběhu celého měsíce, byli upozorněni na konec výzkumného šetření. Z počtu 100 dotazníků se vrátilo 61 dotazníků nazpět.

7.1.5 Vyhodnocení dotazníků

Vyhodnocení výzkumného šetření pomocí dotazníků je zpracováno do sloupcových grafů.

Mateřské školy v grafech jsou značeny následovně:

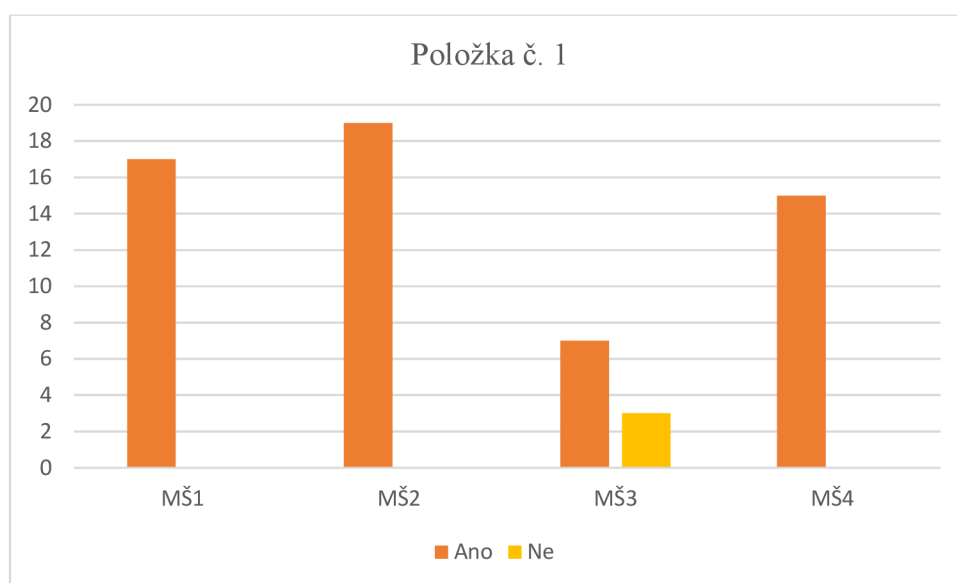
MŠ1 – Mateřská škola Topolná

MŠ2 – Mateřská škola Huštěnovice

MŠ3 – Mateřská škola Jankovice

MŠ4 – Mateřská škola Ostrožská Nová Ves

Položka č. 1 – Udržujete doma lidové tradice?

Graf č. 1: Vyhodnocení položky č. 1

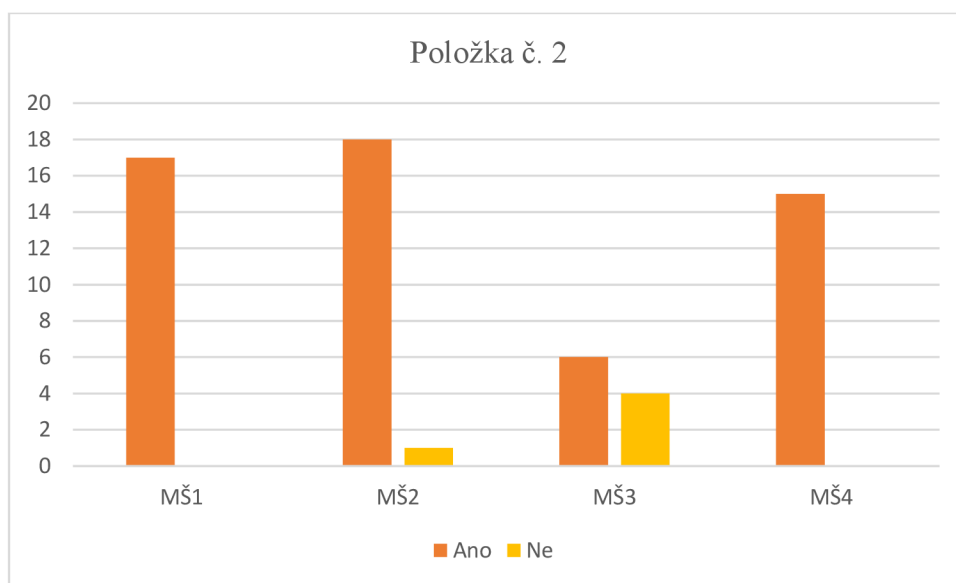
Z výše uvedeného grafu č. 1 vyplývá, že většina rodin dětí předškolního věku udržují doma lidové tradice.

	MŠ1	MŠ2	MŠ3	MŠ4
Masopust	10	10	2	8
Vítání jara	5	5	1	4
Velikonoce	16	18	7	16
Pálení čarodějnic	6	9	5	9
Stavění máje, 1. máj	9	6	6	5
Svátek matek	16	19	5	15
Slavnosti vína	9	10	2	8
Hody	16	16	6	15
Dušičky	13	18	5	13
Sv. Martin	5	8	1	5
Sv. Mikuláš	13	19	7	16
Vánoce	17	19	7	16

Tab. č. 1: Tradice a míra jejich dodržování v rodinách na Slovácku

Následující tabulka č. 1 vyjadřuje, kolik respondentů z vybrané mateřské školy uvedenou tradici udržuje. Nejméně dodržované tradice budou inspirací do praktické části diplomové práce, kde budou nabídnuty aktivity vztahující se právě k těmto tradicím. Těmito tradicemi jsou Vítání jara, Pálení čarodějnic, svátek sv. Martina a také tradice Stavění máje, kterou jsme se ale již zabývali v bakalářské práci. Nejvíce udržované tradice jsou podle názoru respondentů Velikonoce, Svátek matek, Vánoce, svátek sv. Mikuláše, ale také hody.

Položka č. 2 – Je pro Vás dodržování vybraných tradic důležité?

Graf č. 2: Vyhodnocení položky č. 2

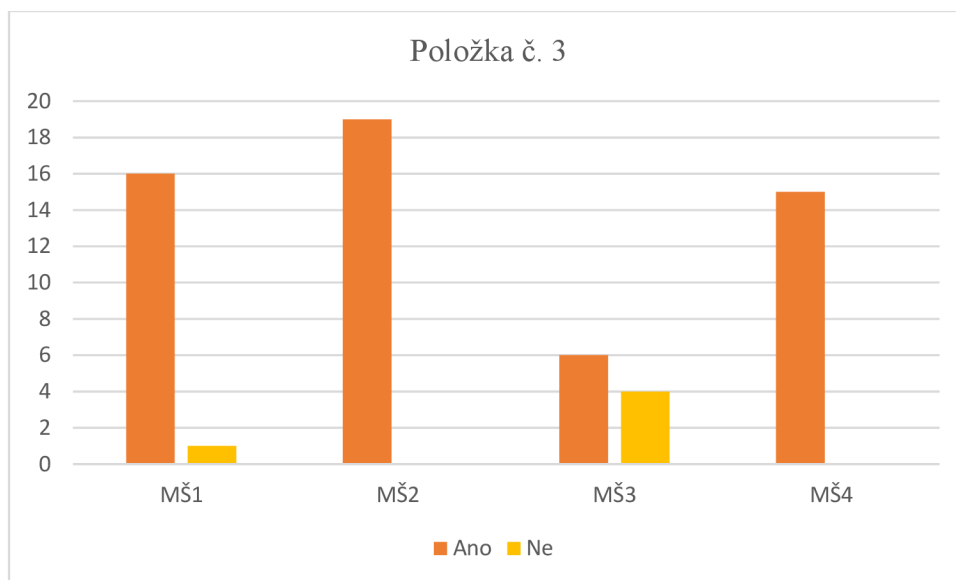
V grafu č. 2 můžeme vidět, že pouze pro malé procento rodičů není dodržování tradic důležité. Negativní odpověď na položenou otázku byla zaznamenána pětkrát, respondenti však neuvedli důvod této odpovědi.

Většina rodičů nám v šetření sdělila důvod, proč je dodržování tradic pro ně důležité. Odpovědi na otevřenou otázku se často opakovaly, níže nabízíme některé z nich:

- tvorba kladné vazby ke kultuře,
- setkávání se se známými lidmi, trávení času s blízkými a příjemné chvíle s nimi, stmelování lidí a společenství,
- předávání tradic dalším generacím, aby toto kulturní bohatství nevymizelo,
- osvětlování tradic dětem, vedení dětí ke kulturnímu životu,
- uvědomění si odkud pocházím,

- lepší orientace v roce, oživení všedních dnů, udržení přirozeného rytmu a cykličnosti života, pomoc dětem s pochopením minulosti,
- autenticita v globalizovaném světě.

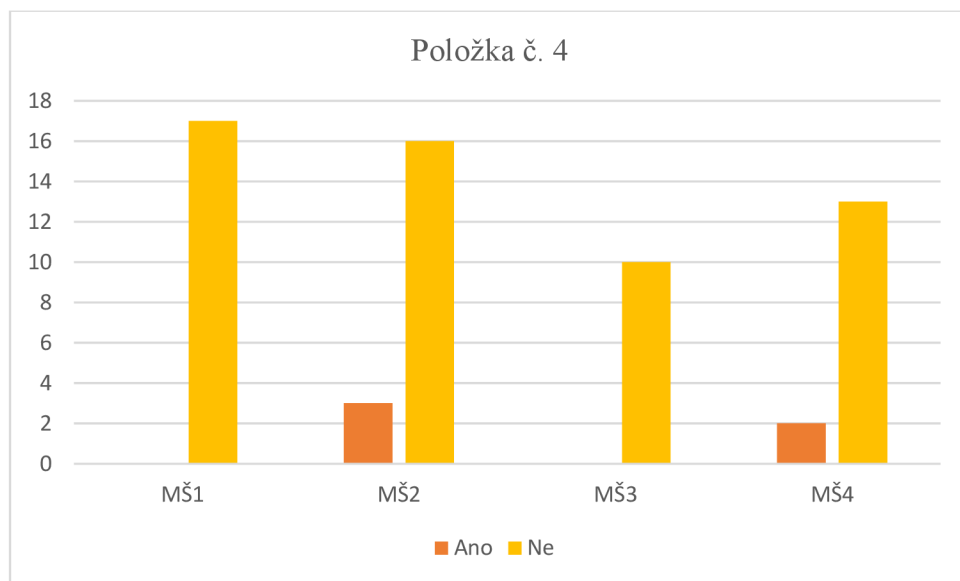
Položka č. 3 – *Dodržovali jste tradice u Vás doma, když jste byli dětmi?*

Graf č. 3: Vyhodnocení položky č. 3

Z grafu č. 3 vyplývá, že ne všichni rodiče byli od dětství vedeni k dodržování tradic. Respondenti z MŠ3 ukazují, že pokud k tradicím nebyli vedeni v dětství, není pro ně důležité tradice předávat ani svým potomkům.

Položka č. 4 – Jsou některé tradice, které si pamatujete z Vašeho mládí a nyní je postrádáte?

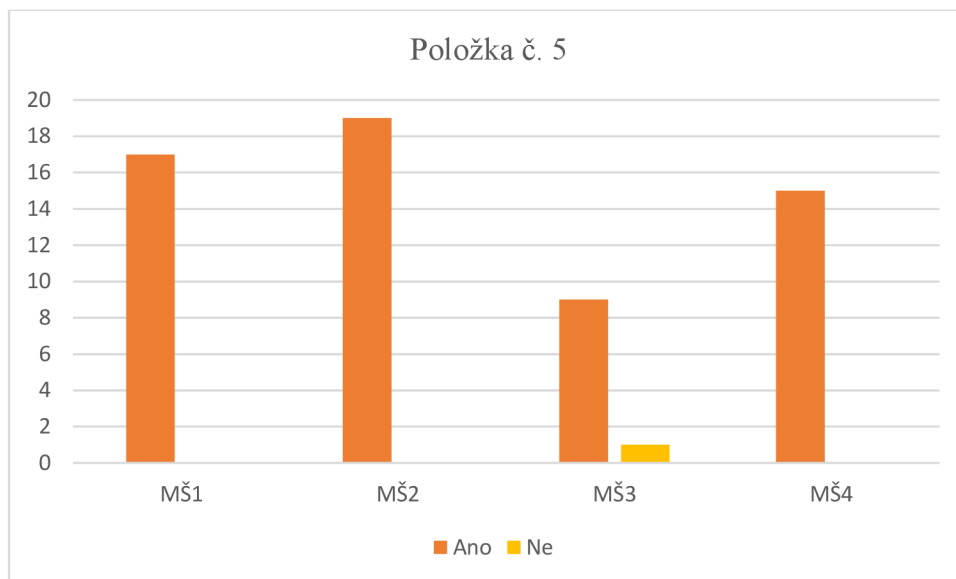

Graf č. 4: Vyhodnocení položky č. 4

Jak vyplývá z grafu č. 4, několik respondentů postrádá tradice, které byly v jejich mládí dodržovány. Některé uvedené odpovědi však nepovažujeme přímo za tradice, přesto je níže pro přehled uvedeme:

- domácí zabijačky (v minulosti spojeny s tradicí masopustu),
- poutě,
- Anenské slavnosti,
- prvomájový průvod.

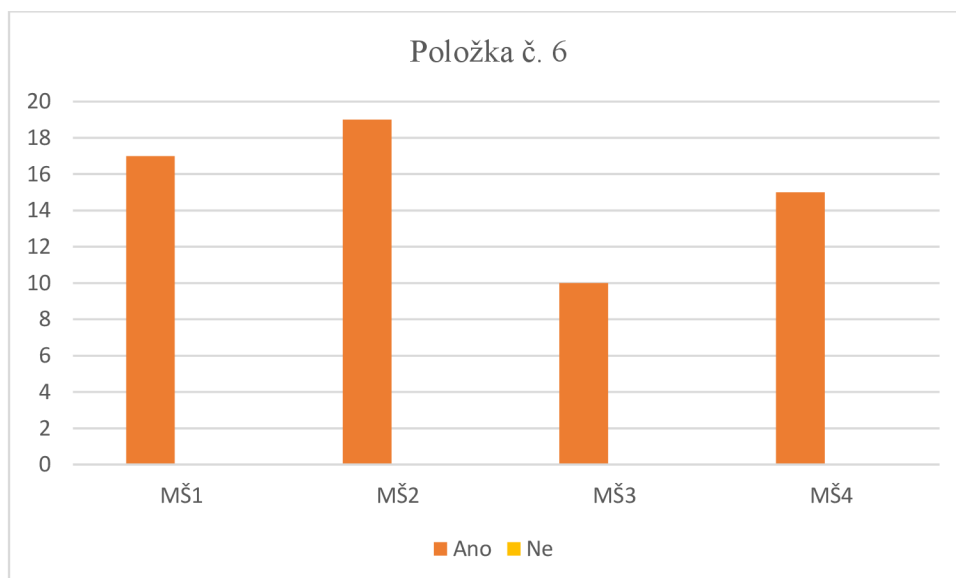
Položka č. 5 – *Jste spokojen s nabídkou akcí mateřské školy, spojenou s lidovými tradicemi (Mikuláš, Velikonoce, Vánoce atd.)?*

Graf č. 5: Vyhodnocení položky č. 5

Ze zobrazeného grafu č. 5 vidíme, že pouze jeden respondent, a to konkrétně z MŠ3 není spokojen s nabídkou akcí jejich mateřské školy. Ostatní dotazovaní jsou s nabídkou akcí v mateřských školách spokojeni, žádnou akci nepostrádají.

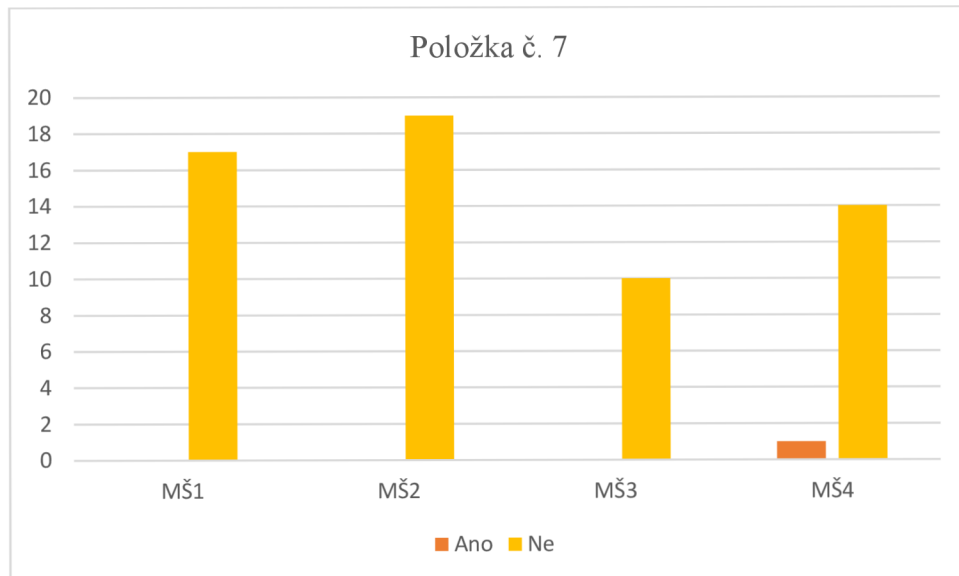
Položka č. 6 – *Účastníte se akcí, které pořádá Vaše mateřská škola?*

Graf č. 6: Vyhodnocení položky č. 6

Z výše uvedeného grafu č. 6 jednoznačně vyplývá, že všichni rodiče dětí vybraných mateřských škol se účastní akcí, které pro ně mateřská škola pořádá v průběhu roku v souvislosti s lidovými tradicemi.

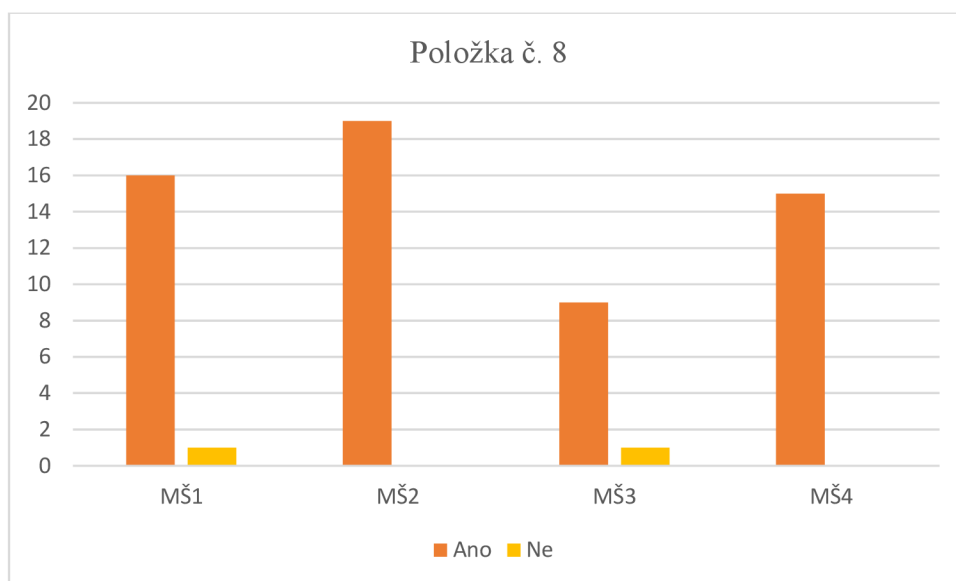
Položka č. 7 – Chybí Vám v mateřské škole některá tradice?

Graf č. 7: Vyhodnocení položky č. 7

Z grafu č. 7 vyplývá, že rodiče většinou nepostrádají oslavu některé z tradic v mateřské škole. Jeden z respondentů by uvítal, kdyby mateřská škola mezi své akce zahrнула také květnové stavění máje.

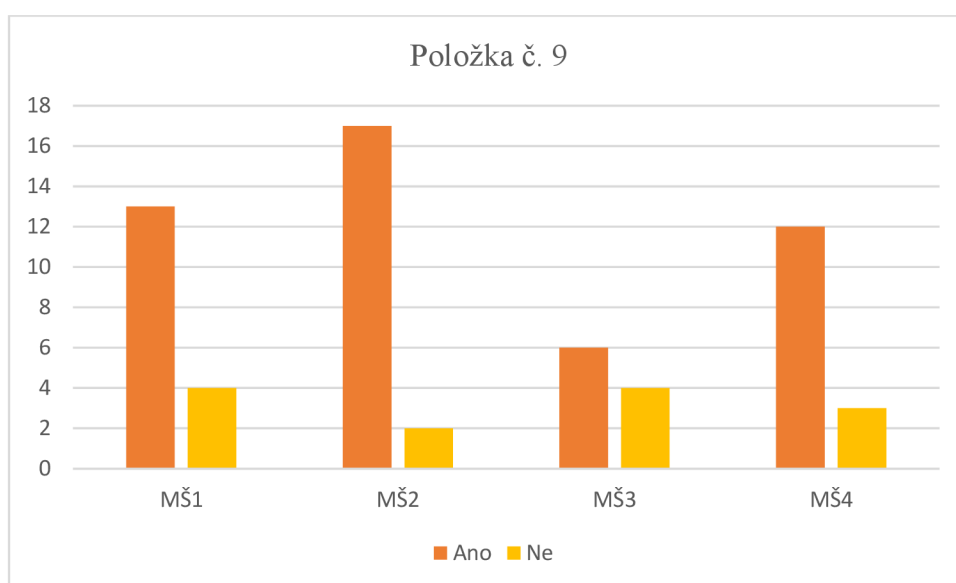
Položka č. 8 – Zapojuje se, podle Vás, mateřská škola dostatečně do kulturního chodu obce?

Graf č. 8: Vyhodnocení položky č. 8

Ze zobrazeného grafu č. 8 vidíme, že mateřské školy ze čtyř vybraných obcí regionu Slovácko se zapojují dostatečně do kulturního chodu obce. Pouze dva respondenti z celkového počtu se vyjádřili negativně. Domníváme se, že zaznamenané negativní odpovědi mohou souviset se zhoršenou epidemiologickou situací, která nás v minulých letech postihla.

Položka č. 9 – Účastníte se Vy sami kulturních akcí pořádaných Vaší obcí?

Graf č. 9: Vyhodnocení položky č. 9

Graf č. 9 nám ukazuje angažovanost rodin na kulturním dění obce. Třináct respondentů odpovědělo, že se neúčastní žádných akcí pořádaných jejich obcí. Přestože u otázky nebyla možnost vyjádřit se proč je tomu tak, někteří respondenti s negativní odpovědí se rozhodli k otázce dále vyjádřit. Uvádí, že možnost zúčastnit se jim překazila pandemie Covidu-19, která nás v roce 2020 a 2021 zasáhla.

7.1.6 Naplnění cílů a předpokladů výzkumného šetření

Náš cíl, získání dat od rodičů z vybraných mateřských škol, byl splněn. Data nám umožnila odpovědět na otázku, zda jsou děti vedeny k dodržování tradic. Z výzkumu vyplynulo, že se tak děje ve valné většině dotazovaných rodin. Dalším naším cílem bylo zjistit spokojenost rodičů s akcemi, které mateřské školy pořádají. Zde se nám naskytla jasná kladná odpověď. Podobnost výsledků dotazníků je značná, přesto bych vyzdvihla výsledky obce Jankovice, kde se rodiče k dodržování tradic tolik nehlásí a některým nepříjde důležité je předávat dětem dále.

Stanovený předpoklad č. 1 byl potvrzen. Kulturní tradice jsou hojně udržovány v rodinách dětí předškolního věku. Nejvíce těmi rodiči, kteří sami byli k dodržování lidových tradic vedeni.

Předpoklad č. 2 byl potvrzen. Ze strany rodičů panuje velká spojenost s akcemi nabízenými mateřskými školami. Dotazovaní respondenti si také myslí, že se mateřské školy dostatečně zapojují do kulturního chodu obcí.

Taktéž předpoklad č. 3 byl potvrzen. Z odpovědí respondentů je zřejmé, že postrádají v dnešní době některé tradice, které v jejich mládí byly udržovány. Mezi nimi zmiňují tradici zabijaček při masopustu, prvomájový průvod či poutě.

7.1.7 Diskuze

Kvantitativní šetření bylo zaměřeno na získání dat od rodičů dětí vybraných mateřských škol. Data byla zjišťována prostřednictvím dotazníku. Tato metoda se nám jevila pro náš výzkum jako nejvhodnější. Ze zpětné vazby od rodičů a vedení mateřských škol se domníváme, že dotazníky byly stručné a srozumitelné. Jsme velmi rádi, že se nám i přes zhoršenou pandemickou situaci podařilo data od rodičů získat. Zjištěná data nám pomohla potvrdit všechny tři předem stanovené předpoklady. Výsledky kvantitativního šetření pro nás byly rozhodně přínosem a vodítkem ke zpracování aktivit v praktické části diplomové práce.

Pandemická situace, která je tu s námi poslední roky, ovlivnila i možnosti rodičů poznávat společně s dětmi tradice jejich regionu a využít všech kladů, které lidové tradice do života dětí i dospělých přinášejí. Omezování chodu společnosti, které nás v minulých letech zasáhlo, mělo bez pochyby negativní vliv na šíření tradic v obcích regionu Slovácko. Věříme však, že právě mateřské školy alespoň částečně dokázaly dětem ukázat, jaké mají tradice kouzlo a seznámily je minimálně s těmi nejznámějšími.

7.2 Charakteristika výzkumného šetření – kvalitativní výzkum

7.2.1 Cíle a předpoklady

Kromě názoru rodičů za velmi důležitý považujeme také názor pedagogů mateřských škol, kteří na děti dennodenně působí. Hlavní cílem bylo získat pomocí rozhovorů data týkající se jejich subjektivního postoje k lidovým tradicím, přesněji jestli je učitelé mateřských škol s oblibou zařazují do vzdělávací nabídky, které jsou jejich méně či více oblíbené a taky zda se učitelé nepocházející z regionu Slovácko se zdejšími tradicemi seznámili. Zajímalo nás stejně jako u rodičů jejich pohled na zapojování mateřské školy do kulturního chodu obce. Jsou v této době mateřské školy do chodu obce dostatečně zapojovány?

Díličními cíli této části práce bylo:

- vytvořit seznam otázek k rozhovorům s pedagogy mateřských škol,
- sejít se s pedagogy, rozhovory uskutečnit a přepsat získaná data,
- uskutečněné rozhovory vyhodnotit,
- zjistit subjektivní postoje pedagogů k lidovým tradicím,
- vyhodnotit předem stanovené předpoklady.

Předpoklad č. 1: Předpokládáme, že lidové tradice jsou v mateřských školách hojně obsaženy ve školních a třídních vzdělávacích programech.

Předpoklad č. 2: Předpokládáme, že učitelé nepocházející z regionu Slovácko se seznámili s tradicemi, které jsou v daném regionu udržovány.

Předpoklad č. 3: Předpokládáme, že mateřské školy se zapojují do kulturního dění v obci.

7.2.2 Výzkumná metoda

Data byla získávána pomocí interview, pro které je v českém jazyce také používán obsahově širší pojem rozhovor. V našem případě šlo o strukturované interview, při kterém výzkumník postupuje podle předem připraveného textu (otázek), dodržuje jejich pořadí, nepřikládá vlastní komentář k odpovědím respondenta, odpovědi si zaznamenává. (Chráska, 2016)

Výzkumník položil respondentům jedenáct otevřených otázek týkajících se zařazování tradic do vzdělávací nabídky v mateřských školách, ale i osobnímu postoji ke Slovácku a tradicím.

7.2.3 Výzkumný vzorek

Otázky k rozhovorům byly sestaveny pro učitelky a ředitelky vybraných čtyř mateřských škol v regionu Slovácko. Z každé mateřské školy byly náhodně vybrány dvě učitelky (v některých případech i paní ředitelky), se kterými rozhovor proběhl v předem domluveném termínu na předem domluveném místě. Dohromady se výzkumného šetření zúčastnilo osm respondentů.

7.2.4 Vlastní výzkum

Výzkum probíhal v měsíci květnu a červnu roku 2021. Rozhovory probíhaly jednotlivě, vždy po domluvě s danou paní učitelkou či ředitelkou. Rozhovory se uskutečnily v mateřských školách v klidném prostředí po pracovní době. V první řadě došlo k představení výzkumníka a respondenta. Následovalo představení výzkumu a jeho cílů. Otázky byly pokládány v předem připraveném pořadí, v průběhu si výzkumník zapisoval odpovědi respondenta.

Vzhledem k pandemické situaci, která je s rokem 2021 spojena, některé respondentky preferovaly vyplnění otázek bezkontaktně. To jim bylo umožněno a otázky k rozhovoru byly zodpovězeny papírovou formou a vyzvednuty v dané mateřské škole.

7.2.5 Rozhovory s učitelkami mateřských škol

Respondent č. 1 (MŠ Topolná)

1. otázka: Pocházíte z regionu Slovácko?

Ano.

2. otázka: Jak dlouho působíte v místní mateřské škole?

32 let

3. otázka: Která je vaše nejméně/nejvíce oblíbená tradice? Proč?

Vánoce a Velikonoce. Někdy je ale tato tradice spíš jako hon za pamlsky...

4. otázka: Pamatujete si některou tradici z dětství, která už se v takové míře neslaví?

Nenapadá mě žádná.

5. otázka: Seznámila jste se s tradicemi slavenými v obci, kde působíte jako učitelka?

Účastníte se akcí v obci?

Ano, seznámila, ale účastním se jen občas.

6. otázka: Myslíte si, že školní vzdělávací program (ŠVP) vaší MŠ dostatečně akcentuje tradice regionu Slovácko?

Ano.

7. otázka: Zapojujete rád/a lidové tradice do vzdělávací nabídky, nebo to není vaše příliš oblíbené téma?

Lidové tradice do vzdělávací nabídky zapojuji, a to zejména Velikonoce a Vánoce.

8. otázka: Považujete za důležité děti s tradicemi seznamovat již v předškolním věku? Pokud ano, proč?

Ano, předávají se tak tradice dál.

9. otázka: Zapojuje se podle vás mateřská škola dostatečně do kulturního dění obce?

V rámci možností ano.

10. otázka: Jaká je odezva rodičů na akce, pořádané vaší mateřskou školou?

Kladná.

11. otázka: Myslíte si, že rodičům dodržování některé tradice ve vaší mateřské škole chybí?

Ne.

Respondent č. 2 (MŠ Topolná)

1. otázka: Pocházíte z regionu Slovácko?

Ano.

2. otázka: Jak dlouho působíte v místní mateřské škole?

2 měsíce

3. otázka: Která je vaše nejméně/nejvíce oblíbená tradice? Proč?

Nejvíce mám oblíbené Velikonoce, Vánoce a hody – znamená to pro mě příjemné chvíle s nejbližšími. Nejméně potom Dušičky a Pálení čarodějnic.

4. otázka: Pamatujete si některou tradici z dětství, která už se v takové míře neslaví?

Ne.

5. otázka: Seznámila jste se s tradicemi slavenými v obci, kde působíte jako učitelka? Účastníte se akcí v obci?

Ano.

6. otázka: Myslíte si, že školní vzdělávací program (ŠVP) vaší MŠ dostatečně akcentuje tradice regionu Slovácko?

Ano.

7. otázka: Zapojujete rád/a lidové tradice do vzdělávací nabídky, nebo to není vaše příliš oblíbené téma?

Ano, zapojuji.

8. otázka: Považujete za důležité děti s tradicemi seznamovat již v předškolním věku? Pokud ano, proč?

Ano, aby si k nim děti vytvořily vztah a mohly je pak předávat dál.

9. otázka: Zapojuje se podle vás mateřská škola dostatečně do kulturního dění obce?

Ano.

10. otázka: Jaká je odezva rodičů na akce, pořádané vaší mateřskou školou?

Kladná.

11. otázka: Myslíte si, že rodičům dodržování některé tradice ve vaší mateřské škole chybí?

Myslím si, že ne.

Respondent č. 3 (MŠ Huštěnovice)

1. otázka: Pocházíte z regionu Slovácko?

Ano.

2. otázka: Jak dlouho působíte v místní mateřské škole?

Učím tady druhým rokem.

3. otázka: Která je vaše nejméně/nejvíce oblíbená tradice? Proč?

Nemůžu říct, protože mám ráda všechny tradice. Každá má své kouzlo.

4. otázka: Pamatujete si některou tradici z dětství, která už se v takové míře neslaví?

Ne.

5. otázka: Seznámila jste se s tradicemi slavenými v obci, kde působíte jako učitelka?

Účastníte se akcí v obci?

Ano, ale zrovna v posledních dvou školních letech byla akce v obci podstatně omezeny kvůli pandemii.

6. otázka: Myslíte si, že školní vzdělávací program (ŠVP) vaší MŠ dostatečně akcentuje tradice regionu Slovácko?

Ano, snažili jsme se do školního vzdělávacího programu zahrnout dostatečně tradice kraje i obce.

7. otázka: Zapojujete rád/a lidové tradice do vzdělávací nabídky, nebo to není vaše příliš oblíbené téma?

Zapojuji je ráda, beru je jako přirozenou a důležitou součást vzdělávací nabídky.

8. otázka: Považujete za důležité děti s tradicemi seznamovat již v předškolním věku? Pokud ano, proč?

Považuji, protože od mala děti berou dodržování tradic jako samozřejmost. Zakoření to v nich.

9. otázka: Zapojuje se podle vás mateřská škola dostatečně do kulturního dění obce?

Ano.

10. otázka: Jaká je odezva rodičů na akce, pořádané vaší mateřskou školou?

Myslím si, že dobrá. Máme většinou kladnou zpětnou vazbu.

11. otázka: Myslíte si, že rodičům dodržování některé tradice ve vaší mateřské škole chybí?

Ne, nemáme takovou zkušenost.

Respondent č. 4 (MŠ Huštěnovice)

1. otázka: Pocházíte z regionu Slovácko?

Ano.

2. otázka: Jak dlouho působíte v místní mateřské škole?

2 roky

3. otázka: Která je vaše nejméně/nejvíce oblíbená tradice? Proč?

Nejvíce mám ráda Vánoce. Nejméně potom Velikonoce.

4. otázka: Pamatujete si některou tradici z dětství, která už se v takové míře neslaví?

Ano. V obci kde pracuji, se přestala slavit Anenská pouť.

5. otázka: Seznámila jste se s tradicemi slavenými v obci, kde působíte jako učitelka? Účastníte se akcí v obci?

Ano.

6. otázka: Myslíte si, že školní vzdělávací program (ŠVP) vaší MŠ dostatečně akcentuje tradice regionu Slovácko?

Ano.

7. otázka: Zapojujete rád/a lidové tradice do vzdělávací nabídky, nebo to není vaše příliš oblíbené téma?

Ano, zapojuji je tak přiměřeně.

8. otázka: Považujete za důležité děti s tradicemi seznamovat již v předškolním věku? Pokud ano, proč?

Čím dřív, tím líp, dítě začne vnímat historický život v obci.

9. otázka: Zapojuje se podle vás mateřská škola dostatečně do kulturního dění obce?

Ano.

10. otázka: Jaká je odezva rodičů na akce, pořádané vaší mateřskou školou?

Jedině kladná.

11. otázka: Myslíte si, že rodičům dodržování některé tradice ve vaší mateřské škole chybí?

Ne.

Respondent č. 5 (MŠ Jankovice)

1. otázka: Pocházíte z regionu Slovácko?

Ano.

2. otázka: Jak dlouho působíte v místní mateřské škole?

9 let

3. otázka: Která je vaše nejméně/nejvíce oblíbená tradice? Proč?

Hody, protože je to krásná ukázka pospolitosti obce. Nejméně nemůžu říct.

4. otázka: Pamatujete si některou tradici z dětství, která už se v takové míře neslaví?

Vynášení Moreny.

5. otázka: Seznámila jste se s tradicemi slavenými v obci, kde působíte jako učitelka?

Účastníte se akcí v obci?

Seznámila, většinu z nich pořádá školka. Účastníme se rozsvěcování vánočního stromu.

6. otázka: Myslíte si, že školní vzdělávací program (ŠVP) vaší MŠ dostatečně akcentuje tradice regionu Slovácko?

Ano.

7. otázka: Zapojujete rád/a lidové tradice do vzdělávací nabídky, nebo to není vaše příliš oblíbené téma?

Ne vše, zapojuji jenom ty základní.

8. otázka: Považujete za důležité děti s tradicemi seznamovat již v předškolním věku? Pokud ano, proč?

Jistě, aby se přenášely do svých budoucích životů a získaly vztah k regionu.

9. otázka: Zapojuje se podle vás mateřská škola dostatečně do kulturního dění obce?

Ano.

10. otázka: Jaká je odezva rodičů na akce, pořádané vaší mateřskou školou?

Dobrá.

11. otázka: Myslíte si, že rodičům dodržování některé tradice ve vaší mateřské škole chybí?

Ne.

Respondent č. 6 (MŠ Jankovice)

1. otázka: Pocházíte z regionu Slovácko?

Ano.

2. otázka: Jak dlouho působíte v místní mateřské škole?

Jeden rok.

3. otázka: Která je vaše nejméně/nejvíce oblíbená tradice? Proč?

Vánoce, kvůli času strávenému s dětmi a dětské radosti.

4. otázka: Pamatujete si některou tradici z dětství, která už se v takové míře neslaví?

Velikonoce. Dříve bývala obchůzka chlapců masovější.

5. otázka: Seznámila jste se s tradicemi slavenými v obci, kde působíte jako učitelka?

Účastníte se akcí v obci?

Ano.

6. otázka: Myslíte si, že školní vzdělávací program (ŠVP) vaší MŠ dostatečně akcentuje tradice regionu Slovácko?

Ano.

7. otázka: Zapojujete rád/a lidové tradice do vzdělávací nabídky, nebo to není vaše příliš oblíbené téma?

Ano, je u mě oblíbené.

8. otázka: Považujete za důležité děti s tradicemi seznamovat již v předškolním věku? Pokud ano, proč?

Ano, kvůli vytvoření respektu k předkům, obohacení života a sounáležitosti s okolím.

9. otázka: Zapojuje se podle vás mateřská škola dostatečně do kulturního dění obce?

Ano, zapojujeme se do akcí v obci.

10. otázka: Jaká je odezva rodičů na akce, pořádané vaší mateřskou školou?

Dobrá.

11. otázka: Myslíte si, že rodičům dodržování některé tradice ve vaší mateřské škole chybí?

Ne, to asi ne.

Respondent č. 7 (Ostrožská Nová Ves)

1. otázka: Pocházíte z regionu Slovácko?

Ano, z Ostrožské Lhoty.

2. otázka: Jak dlouho působíte v místní mateřské škole?

Asi deset let, ale tři roky jsem byla na mateřské dovolené.

3. otázka: Která je vaše nejméně/nejvíce oblíbená tradice? Proč?

Nejméně oblíbená je fašank, a to z důvodu obchůzky po obci s dětmi. Nejvíce mám ráda Vánoce díky celkové pohodě.

4. otázka: Pamatujete si některou tradici z dětství, která už se v takové míře neslaví?

Ano, například Vítání jara a vynášení Moreny.

5. otázka: Seznámila jste se s tradicemi slavenými v obci, kde působíte jako učitelka? Účastníte se akcí v obci?

Ano, každoročně se v rámci práce účastním Svatováclavských hodů.

6. otázka: Myslíte si, že školní vzdělávací program (ŠVP) vaší MŠ dostatečně akcentuje tradice regionu Slovácko?

Ano, náš ŠVP je na to z velké části zaměřen.

7. otázka: Zapojujete rád/a lidové tradice do vzdělávací nabídky, nebo to není vaše příliš oblíbené téma?

Zapojuji, ale nepatří to mezi mé nejoblíbenější téma. Je ale důležité děti s těmito tradicemi seznámit.

8. otázka: Považujete za důležité děti s tradicemi seznamovat již v předškolním věku? Pokud ano, proč?

Ano, považuji. Co se v mládí naučíš, ve stáří jak když najdeš.

9. otázka: Zapojuje se podle vás mateřská škola dostatečně do kulturního dění obce?

Ano.

10. otázka: Jaká je odezva rodičů na akce, pořádané vaší mateřskou školou?

Těší se na ně a mají je rádi.

11. otázka: Myslíte si, že rodičům dodržování některé tradice ve vaší mateřské škole chybí?

Ne, myslím, že naše mateřské škola je na toto téma celkem podrobně zaměřena a nevynecháme ani málo zmiňované tradice a svátky jako sv. Martina a Vítají jara.

Respondent č. 8 (MŠ Ostrožská Nová Ves)

1. otázka: Pocházíte z regionu Slovácko?

Ano, konkrétně z Dolňácka.

2. otázka: Jak dlouho působíte v místní mateřské škole?

6 let

3. otázka: Která je vaše nejméně/nejvíce oblíbená tradice? Proč?

Nejméně fašanková obchůzka a masopust, nejvíce Vánoce, kvůli návštěvě kostela, klidu a koledám.

4. otázka: Pamatujete si některou tradici z dětství, která už se v takové míře neslaví?

Ne.

5. otázka: Seznámila jste se s tradicemi slavenými v obci, kde působíte jako učitelka? Účastníte se akcí v obci?

Ano, společně s dětmi se účastním hodového tanečního pásma, Vítání jara a vynášení Moreny.

6. otázka: Myslíte si, že školní vzdělávací program (ŠVP) vaší MŠ dostatečně akcentuje tradice regionu Slovácko?

Ano, je tomu uzpůsobený, aby zde bylo místo pro každou významnou tradici.

7. otázka: Zapojujete rád/a lidové tradice do vzdělávací nabídky, nebo to není vaše příliš oblíbené téma?

Zapojuji a některé tradice mám ráda, třeba Sv. Martina, Vánoce, Hody a některé méně, například fašank a Velikonoce. Ale snažím se zapojovat všechny.

8. otázka: Považujete za důležité děti s tradicemi seznamovat již v předškolním věku? Pokud ano, proč?

Ano, protože děti si už od útlého věku mohou vytvořit k těmto tradicím citovou vazbu a mohou být dalším nositeli. Tradice by nefungovaly bez generačního předávání.

9. otázka: Zapojuje se podle vás mateřská škola dostatečně do kulturního dění obce?

Ano, naše mateřská škola se zapojuje do spousty akcí. Každý rok se účastníme hodového vystoupení i lidových zpěvů v nedalekých lázních Každý rok je i vystoupení na Svátek matek.

10. otázka: Jaká je odezva rodičů na akce, pořádané vaší mateřskou školou?

Rodiče jsou velmi spokojení, často říkají, že jsou vděční za tolik akcí.

11. otázka: Myslíte si, že rodičům dodržování některé tradice ve vaší mateřské škole chybí?

Myslím, že ne, naše školka má pestré působení.

7.2.6 Vyhodnocení rozhovorů

1. otázka: *Pocházíte z regionu Slovácko?*

Všech osm respondentů pochází z regionu Slovácko.

2. otázka: *Jak dlouho působíte v místní mateřské škole?*

Praxe dotazovaných respondentů se liší. Nejkratší praxi má paní učitelka z Topolné, a to pouhé 2 měsíce, nastoupila v průběhu školního roku po mateřské dovolené. Nejdelší praxi má paní ředitelka, také z Topolné. Učí v místní mateřské škole již 32 let.

3. otázka: *Která je vaše nejméně/nejvíce oblíbená tradice? Proč?*

Oblíbenost tradic je subjektivní záležitost. Někteří respondenti považují za oblíbené Vánoce, Velikonoce či hody. Jako nejméně oblíbené zazněly například Dušičky, fašank, pálení čarodějnic, ale také právě jinými oblíbené Velikonoce. Jeden z respondentů si myslí, že každá z tradic má své kouzlo a má rád všechny.

4. otázka: *Pamatujete si některou tradici z dětství, která už se v takové míře neslaví?*

Většina respondentů nepostrádá žádnou slováckou tradici z minulosti. Jeden respondent však zmiňuje Anenskou pouť, která opravdu na Slovácku téměř vymizela. Další z respondentů pozoruje, že se také mění tradice Velikonoc, kdy už obchůzky po domech nejsou tak masové jako dříve. Další vzpomíná na upadající tradici vítání jara a vynášení Moreny.

5. otázka: *Seznámila jste se s tradicemi slavenými v obci, kde působíte jako učitelka? Účastníte se akcí v obci?*

Všichni zapojení respondenti se seznámili s obecními tradicemi a účastní se jich. První respondent uvádí, že se akcí v obci účastní jen občas. Respondenti z mateřské školy Ostrožská Nová Ves se účastní obecních akcí v rámci mateřské školy povinně.

6. otázka: *Myslíte si, že školní vzdělávací program (ŠVP) vaší MŠ dostatečně akcentuje tradice regionu Slovácko?*

Všichni respondenti uvádí, že jejich ŠVP dostatečně akcentuje lidové tradice. Jeden z respondentů uvádí, že se do ŠVP snažili dostatečně zahrnout tradice jak obce, tak celého kraje.

7. otázka: Zapojujete rád/a lidové tradice do vzdělávací nabídky, nebo to není vaše příliš oblíbené téma?

Všichni respondenti si myslí, že zařazují dostatečně lidové tradice do vzdělávací nabídky jejich třídy. Jeden z respondentů považuje téma lidových tradic jako své oblíbené, jiný říká, že téma zapojuje přiměřeně.

8. otázka: Považujete za důležité děti s tradicemi seznamovat již v předškolním věku? Pokud ano, proč?

Každý z respondentů si je vědom důležitosti lidových tradic, a to i pro děti předškolního věku. Respondent č. 2 uvádí, že považuje za důležité vytvářet u dětí k tradicím vztah, aby je mohly předávat dál. Právě předávání tradic dál uvádí většina respondentů jako důvod, proč děti s tradicemi seznamují. Respondent č. 4 zdůrazňuje také důležitost vnímání historického života v obci prostřednictvím tradic.

9. otázka: Zapojuje se podle vás mateřská škola dostatečně do kulturního dění obce?

Všichni respondenti si myslí, že se jejich mateřská škola dostatečně zapojuje do kulturního dění obce.

10. otázka: Jaká je odezva rodičů na akce, pořádané vaší mateřskou školou?

Respondenti doposud nezaznamenali negativní odezvu rodičů na akce pořádané mateřskou školou. Respondenti č. 7 a č. 8 uvádějí, že rodiče pořádané akce mají rádi a jsou za ně vděční.

11. otázka: Myslíte si, že rodičům dodržování některé tradice ve vaší mateřské škole chybí?

Žádný z dotazovaných respondentů si nemyslí, že rodiče by byli nespokojeni či by jim chybělo dodržování některé z lidových tradic v mateřské škole.

7.2.7 Naplnění cílů a předpokladů výzkumného šetření

K výzkumnému šetření bylo vybráno osm učitelek mateřských škol. Všechny tyto učitelky pocházely z regionu Slovácko. Velmi dobře se nám podařilo zachytit jejich osobní postoje k lidovým tradicím. Tyto postoje považujeme za kladné.

Nejvíce zajímavé byly pohledy učitelek na dané tradice. Velmi rozporu plné byly třeba někým neoblíbené, jinými oblíbené Velikonoce. Naopak jasné kladné odpovědi se dostaly otázky týkající se zapojování mateřské školy do kulturního chodu obce a pořádání

akcí mateřskými školami. Tyto odpovědi pedagogů korespondují s názory rodičů dětí navštěvující tyto mateřské školy.

Předpoklad č. 1 byl potvrzen. Pedagogové mateřských škol zahrnují téma lidových tradic do vzdělávacích nabídek jejich třídy a lidové tradice regionu jsou výrazně zohledňovány i ve školních vzdělávacích programech vybraných mateřských škol.

Předpoklad č. 2 nemohl být potvrzen, ale nebyl ani vyvrácen. Všichni dotazovaní pocházeli z daného regionu a s tradicemi byli spjatí od dětství, nemuseli se s nimi seznamovat.

Došlo také k potvrzení předpokladu č. 3. Mateřské školy se zapojují dostatečně do kulturního chodu obce. Tento pocit mají jak pedagogové z mateřských škol, tak rodiče dětí. Nejvýrazněji se do chodu obce podle odpovědí zapojuje mateřská škola v Ostrožské Nové Vsi.

7.2.8 Diskuze

V rámci kvalitativního šetření jsme spolupracovali s osmi pedagogy vybraných mateřských škol. Rozhovory nám ukázaly zaujetí předškolních pedagogů k tématu lidových tradic, otázky v rozhovorech byly vhodně zvoleny a poskytly nám relevantní informace pro účel této diplomové práce. Informace vhodně doplnily data z kvantitativního šetření. Díky analýze školních vzdělávacích programů mateřských škol jsme zjistili, že vzdělávací nabídka pedagogů s těmito programy koresponduje a pedagogové věří, že jejich školní vzdělávací programy lidové tradice dostatečně akcentují. Totéž si po přečtení školních vzdělávacích programů myslíme my, přestože při počátečním kontaktu s ředitelkami či vedoucími pracovníky mateřských škol nám byl v některých případech sdělen pravý opak a vedení některých mateřských škol váhalo, zda se do výzkumného šetření zapojit, zda nám můžou vůbec v oblasti tradic něco nabídnout.

Zjistili jsme, že mateřské školy se taktéž zúčastňují kulturního chodu obcí. Spolupráci mateřských škol a obcí považujeme za velmi důležitou. Dochází zde k plnění dílčích vzdělávacích cílů z RVP PV, konkrétně zde dochází k „*využívání příležitostí seznamujících dítě přirozeným způsobem s různými tradicemi a zvyky běžnými v jeho kulturním prostředí*“ a rozvíjení vztahu ke kultuře (RVP PV, 2021, str. 26).

Vzhledem k náhodnému výběru pedagogů se šetření bohužel nezúčastnil nikdo, kdo by nepocházel z regionu Slovácko, a to nám znemožnilo získat informace o tom, zda se

pedagogové z ostatních regionů se slováckými tradicemi seznamují a zdali je pak ve své praxi využívají. Tato skutečnost nám znemožnila potvrdit či vyvrátit stanovený předpoklad.

V praktické části diplomové práce se pokusíme vytvořit souhrn aktivit, které budou moci využít pedagogové nejenom oslovených mateřských škol ve své pedagogické praxi. Využijeme tradice, které jsou slaveny podle rodičů v rodinách v nejmenší míře. Přejde nám vhodné nabídnout pedagogům, potažmo dětem, aktivity zaměřené na právě tyto tradice. Věříme, že tyto aktivity najdou uplatnění v praxi.

III PRAKTICKÁ ČÁST

8 Nabídka aktivit pro pedagogy mateřských škol

Praktická část práce nabízí pedagogům mateřských škol aktivity do praxe. Tři lidové tradice – Vítání jara, Pálení čarodějnic a svátek sv. Martina jsme vybrali na základě dotazníků od rodičů. Podle rodičů, kteří se zúčastnili našeho výzkumného šetření, slaví děti tyto tradice nejméně. Vítání jara a vynášení Moreny označila jedna z dotazovaných učitelek jako upadající tradici.

Považujeme proto za důležité v této části práce tato témata více rozvinout a věnovat se jim. Praktická část obsahuje aktivity k rozvoji dítěte ve všech vzdělávacích oblastech – Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý, Dítě a společnost a Dítě a svět. Nabízí pohybové, pracovní, dramatické a výtvarné činnosti, básničky, příběhy i pracovní listy k vybraným tématům. Ke každé tradici je také připojen návrh na společnou akci rodičů, dětí a pedagogů mateřské školy. Připravené aktivity jsou vhodné pro děti od tří do šesti let.

8.1 Vítání jara

Vítání jara je v regionu spojeno s vynášením Moreny (smrtky). Tradice se slaví dva týdny před Vánocemi, o Smrtné neděli. Morena je panna, která je zhotovena ze slámy, oděna do bílé košile, na krku nosí korále z vyfouknutých nebarvených vajíček. Bývá připevněna k dřevěné tyči tak, aby ji děti mohly vynést ze vsi a vhodit do vody nebo spálit. Tradice symbolizuje vyhánění zimy. Spolu s Morenou zmizí nejenom zima, ale i nemoci a nečisté síly (Karpetová, 1996).

- **Přišlo jaro do vsi – hra na tělo**

cíl: rozvoj řečových schopností, rozvoj sluchového vnímání, rozvoj hrubé motoriky

pomůcky: /

metody a formy práce: frontální vzdělávání, metody slovní (monologická, dialogická), metoda praktická (návuk pohybových dovedností)

časová náročnost: 10 minut

V komunitním kruhu navážeme s dětmi diskuzi o jaru. Co se děje na jaře? Co je pro jaro charakteristické? Povídáme si o oteplování, probouzení krajiny, rození mláďátek. Naučíme se krátkou básničku s pohybem. Můžeme ji využít při vynášení Moreny.

*„Přišlo jaro do vsi,
kde jsi zimo, kde jsi?
Byla zima mezi náma,
ale už je za horama.*

Hu, hu, hu, jaro už je tu!“ (UčíTelka, 2021)

Básničku doprovázíme jednoduchým pohybem:

Přišlo jaro do vsi – děti pochodují na místě

Kde jsi zimo, kde jsi – děti otáčí rukama v zápěstí

Byla zima mezi náma – děti bouchají rukama o stehna

Ale už je za horama – děti tlučou rukama o hrudník

Hu, hu, hu – děti třikrát dupnou

Jaro už je tu – děti pětkrát tlesknou

- **Morena**

cíl: rozvoj kooperativních dovedností, rozvoj jemné motoriky, rozvoj matematické pregramotnosti

pomůcky: pracovní list – Morena (příloha č. 3), tužka, pastelky, obrázek Moreny rozstříhaný na části, obálka

metody a formy práce: skupinové vzdělávání, metody slovní (monologická, dialogická), metody praktické (grafické a výtvarné činnosti)

časová náročnost: 10 minut

Děti rozdělíme do skupinek po třech. Každá skupinka dostane obálku. *Děti, jste zvědavé, co je vevnitř? Pomalu ji otevřete.* Děti mají ve skupině za úkol složit z částí obrázků a popsat, co na něm vidí. Až zjistí, že to je Morena, rozdáme každému pracovní list (příloha č. 3). *Děti, co se této Moreně stalo?* Děti poznají, že jí chybí jedna půlka a pokouší se ji dokreslit. Nakonec si obrázek vybarví podle své fantazie. Aktivita je vhodná pro děti starší čtyř let.

- **Házíme „Morenu“**

cíl: rozvoj hrubé motoriky, rozvoj řečových schopností

pomůcky: barevné balonky, koš, lano

metody a formy práce: frontální vzdělávání, metoda slovní (dialogické), metoda názorně demonstrační (předvádění činností), metoda praktická (návěky pohybových dovedností)

časová náročnost: 15 minut

Společně s dětmi diskutujeme v komunitním kroužku o vynášení Moreny. *Co se děti s Morenou dělá? Zopakujeme si, že se vynáší a hází do řeky nebo spálí.* Házení si společně s dětmi budeme trénovat, abychom pak Morenu, kterou si vyrobíme další den, zvládli bez problémů zahodit. Jako první děti budou trénovat děti hod horním obloukem na koš, poté

děti budou házet míčem tak, aby přehodily lano. Vše dětem názorně předvedeme. Nakonec vyzkoušíme, kam nejdál jsme schopni dohodit (Krejčárková, 2021).

- **Průvod se smrtkou**

cíl: rozvoj řečových schopností, rozvoj matematické pregramotnosti, rozvoj zrakového vnímání, rozvoj jemné motoriky

pomůcky: malované obrázky smrtky a dětí (příloha č. 4), magnety, magnetická tabule

metody a formy práce: frontální vzdělávání, metody slovní (monologické, dialogické, metoda práce s učebnicí, knihou)

časová náročnost: 10 minut

Společně s dětmi si budeme povídat o tradici vynášení Moreny (smrtky). Ukážeme si obrázky, jak taková Morena i celý průvod vypadá v knize.

Následně budeme pracovat s obrázky a průvod si budeme stavět sami na magnetickou tabuli. Napřed obrázky postaví libovolně paní učitelka. Děti určují, kolik je v průvodu dětí, popisují, jak vypadá dítě, které stojí první, uprostřed a poslední, říkají, kolikátá je Morena. Potom paní učitelku střídá některé z dětí, skládá průvod a určuje kamaráda, který poví, kdo stojí první, uprostřed a poslední. Hra se opakuje, dokud se nevystřídají všechny děti.

- **Tvoříme Morenu**

cíl: rozvoj tvořivosti, rozvoj zrakového vnímání, rozvoj jemné motoriky

pomůcky: vařečka, dřevěná špachtle, provázek, barevné látky, černý fix, lýko, tavná pistole, knihy s vhodnou tematikou

metody a formy práce: frontální vzdělávání, metody slovní (dialogická, metody práce s učebnicí, knihou), metody názorně demonstrační (předvádění činností), metody praktické (pracovní činnosti)

časová náročnost: 30 minut

Děti, víte, co má taková Morena na sobě? Prohlédněte si obrázky a zkuste mezi látkami najít takový kousek, do kterého svou Morenu oblečete. Dětem ukážeme, jak si

vyrobíme vlastní Morenu. Každé z dětí dostane kříž slepený z vařečky a špachtle. Kolem kříže děti obmotají vybranou látku, přichytíme ji provázkem. Navrch vařečky děti černým fixem Moreně domalují zubatý obličej (Skopová, 2007).

- **Návrh na vynášení Moreny s rodiči**

Akce se bude konat v odpoledních hodinách na zahradě mateřské školy, možná je také spolupráce s místním obecním úřadem. Na zahradě mateřské školy děti předvedou, jaké písničky a básničky se naučily, společně přivítají jaro. Děti s pomocí dospělých vytvoří velkou Morenu z dřevěného kříže, slámy, provazu, bílé košile, sukňe a korálů z vajíček. Morenu pak společně děti i dospělí vynesou k místní říčce, do které ji starosta či někdo z vedení mateřské školy vhodí. Po akci Morenu z říčky vytáhneme a vhodně zlikvidujeme.

8.2 Pálení čarodějnic – Filipojakubská noc

Filipojakubská noc je noc z 30. dubna na 1. května. Je to jedna z nejmagičtějších nocí v roce, ve které mají podle pověstí zlé síly větší moc než kdy jindy. Říká se, že v tuto noc poletuje spousta čarodějnic, které se slétají na sabat. Údajně se čarodějnice slétaly, aby mohly šířit zlo. Lidé se proti čarodějnicím a zlu snažili bránit tím, že kropili místnosti i dobytek svěcenou vodou, na dvůr zapichovali košťata, pruty či vidle, střílelo se z pušek a bušilo do hrnců. Jednou z cest, jak se takových čarodějnic zbavit, bylo dělat ohně. Tento starý obřadní zvyk se proměnil v tzv. „pálení čarodějnic“ (Krapetová, 1996).

- **Čarodějnické kolo**

cíl: rozvoj hrubé motoriky, rozvoj sluchového vnímání

pomůcky: koště

metody a formy práce: frontální vzdělávání, metoda slovní (monologické), metoda praktická (návčik pohybových dovedností)

časová náročnost: 10 minut

Děti se chytí v kruhu za ruce. Dvě děti si stoupnou naproti sobě doprostřed kruhu, chytí se koštěte a říkají básničku. Děti uprostřed kruhu se střídají.

„*Chytíme se koštěte, točíme se spolu*, (děti uprostřed kruhu se točí s koštětem)
potom dřepy děláme, nahoru a dolů. (děti uprostřed kruhu udělají dřep)
Jeden dřep a druhý dřep z čarodějné školky, (všechny děti dělají dřepy)
jednou dřepnou kluci, podruhé zas holky.“ (jeden dřep udělají holky, potom kluci)

(Horová, 2013, str. 51)

- **Čarování s lektvary**

cíl: rozvoj tvořivosti, rozvoj jemné motoriky, rozvoj kooperativních dovedností, rozvoj receptivních jazykových dovedností, posilování přirozených poznávacích citů

pomůcky: tác, sklenice, potravinářské barvy, olej, šumivé vitamínové tablety, voda, fix, lžice

metody a formy práce: skupinové vzdělávání, metoda názorně demonstrační (pozorování předmětů a jevů), metody slovní (monologická metoda, dialogická metoda)

časová náročnost: 20 minut

Děti si ve skupinkách připraví na tác několik sklenic. Řekneme si, jaký bude další postup práce. Na sklenice nakreslíme dětem rysku v polovině, děti si samy nalijí vodu po rysku. Vodu obarví potravinářským barvivem. Zbytek sklenice dolijí olejem. V poslední kroku si děti nalámou tablety, hodí je do sklenice a pozorují, jak barvy čarují. Aktivitu ukončíme diskuzí s dětmi. *Jak se vám pokus líbil? Co pro vás bylo nejtěžší?*

- **Čarodějko, my se ptáme, čehopak se chytit máme?**

cíl: rozvoj sluchového vnímání, rozvoj hrubé motoriky, rozvoj zrakového vnímání

pomůcky: čarodějnický klobouk, vybavení třídy

metody a formy práce: frontální vzdělávání, metoda slovní (monologická)

časová náročnost: 10 minut

Děti se pohybují volně po prostoru třídy, jedno dítě je čarodějnice a má na hlavě čarodějnický klobouk. Čarodějnice chce všechny děti začarovat, ale děti mají možnost se před ní uchránit. Jak? Musí najít to, co jim čarodějnice řekne.

„Děti: Čarodějko, my se ptáme, čehopak se chytit máme?“

Čarodějnice: Červené (zelené, žluté, modré, hnědé, černé, bílé, růžové...) barvy“.
(Šottnerová, 2009, str. 207)

Obměnou může být, že děti například hledají věci různých tvarů (kruh, čtverec, trojúhelník) nebo věci rozlišných materiálů (sklo, dřevo, plast, papír).

- **Kimova čarodějnická hra**

cíl: rozvoj pozornosti a paměti, rozvoj zrakového vnímání, rozvoj sluchového vnímání

pomůcky: šátek, košík, koště, had, maňásek kočky, pavouk, kniha kouzel, maňásek čarodějnice

metody a formy práce: frontální vzdělávání, metody slovní (monologická a dialogická)

časová náročnost: 15 minut

V kroužku s dětmi se nám objevil košík přikrytý šátkem. *Děti, kdo nám ho tu mohl nechat? Podíváme se, co je vevnitř?* Společně si prohlédneme předměty a hádáme, koho by takový košík mohl být. Až děti zjistí, že je nejspíš nějaké čarodějnice, tak si všechny předměty přendáme na koberec. Děti říkají, co vidí, názvy všech předmětů z košíku si vytleskáme, určíme počet slabik a starší děti určí první a poslední hlásku ve slově.

V druhé části aktivity si děti zkusí všechny předměty zapamatovat, necháme jim na to čas. Poté předměty schováme pod šátek. Přiletí čarodějnice (maňásek) a společně s námi začaruje předměty.

„Čáry máry fuchty,

z černej mouky buchty!

Čáry máry pod kočáry,

at' se jí to všechno spálí!

Hu!“ (Šottnerová, 2007, str. 50)

Paní učitelka v moment začarování zvedá šátek a společně s ním odebírá jeden předmět. Děti říkají, který zmizel. Hru opakujeme, dokud o ni děti jeví zájem.

- **Čarodějnická ozvěna**

cíl: rozvoj sluchového vnímání, rozvoj řečových schopností, rozvoj představivosti

pomůcky: /

metody a formy práce: frontální vzdělávání, metody slovní (dialogická, monologická)

časová náročnost: 10 minut

Slety čarodějnic (sabaty) se konaly většinou na vyvýšených místech. *Co je děti třeba vyvýšeným místem?* Například to může být hora. A na takových horách je často ozvěna. *Dokázal by mi děti někdo říct, co to znamená, že je tam ozvěna?* Na ozvěnu si zahrajeme. Pedagog vždycky řekne nějaké slovo, děti ho budou opakovat. Vybereme slova s čarodějnickou tematikou, například koště, pavouk, ježibaba, strach, čarodějnice, hora, had, šátek, slet, sabat, lektvar, kouzlo.

- **Vyženeme strach**

cíl: rozvoj řečových schopností, rozvoj jemné motoriky, rozvoj představivosti, rozvoj komunikativních dovedností a kultivovaného projevu, rozvoj poznatků, schopností a dovedností umožňujících pocity, získané dojmy a prožitky vyjádřit

pomůcky: papír, obálka, pastelky

metody a formy práce: frontální vzdělávání, metody slovní (monologické, dialogické)

časová náročnost: 10 minut

V aktivitě budeme pracovat s jednou z našich emocí, totiž se strachem. Říkali jsme si, že lidé měly strach právě z čarodějnic. V kroužku si s dětmi budeme o strachu povídat. *Co to je strach? Z čeho děti strach máte?* Po kroužku pošleme maňáska kočičky a každé z dětí zkusí říct, z čeho má strach. Svůj strach si poté děti namalují u stolečků na papír a vloží ho do obálky. Obálek, tedy i našich strachů, se zbavíme například na čarodějnickém reji, kde je za pomoci rodičů vhodné do ohně (Kukal, 2010).

- **Návrh čarodějnického reje s rodiči**

Akce bude pořádána v podvečerních hodinách na zahradě mateřské školy. Připravena bude hudba k tanci čarodějnic. Po čarodějnickém tanci vedení mateřské školy vyhlásí nejpovedenější kostým čarodějnice a všechny děti dostanou diplom a drobnou odměnu. Před akcí rodiče požádáme o přinesení drobného „strašidelného“ občerstvení. Ve večerních hodinách bude následovat táborák, opékání špekáčků a volná zábava.

8.3 Svátek sv. Martina

Svátek sv. Martina připadá na 11. listopadu. Téma se váže k podzimnímu období, kdy se zkracují dny a zároveň ubývá vnějšího tepla. Je to čas před Vánocemi, kdy se štědrost a láska hromadí v srdcích lidí (vnitřní teplo a světlo). V Martinově dobrém skutku je právě téma štědrosti symbolizováno.

- **Práce s pranostikami o sv. Martinovi**

cíl: rozvoj představivosti, rozvoj řečových a jazykových dovedností receptivních i produktivních

pomůcky: /

metody a formy práce: frontální vzdělávání, metody slovní (monologická, dialogická)

časová náročnost: 10 minut

„Na sv. Martina kouřívá se z komína, a na svatou Kateřinu schováme se pod peřinu.“

„Přijede-li Martin na bílém koni, metelice za metelici se hodí.“

„Padá-li sníh toho dne neb v noci, říká se, že svatý Martin přijel na bílém koni.“

(Šotnerrová, 2009, str. 102)

Společně s dětmi si v kroužku přečteme následující pranostiky. Společně se snažíme přijít na významy jednotlivých pranostik. *Proč se na svatého Martina kouřívá z komína? Proč se na svatou Kateřinu schováme pod peřinu? Co to znamená, že Martin přijede na bílém koni? Co je to metelice?*

- **Legenda o sv. Martinovi**

Martin se narodil ve 4. století, to už je strašně dávno. Narodil se do rodiny římského důstojníka a dětství prožil v Itálii. Když byl mladý, tak na přání otce vstoupil do císařské armády k jezdecku. Vypráví se, že jednoho velmi mrazivého dne projížděl Martin městskou branou a potkal žebráka, který se třásl zimou. Martin měl u sebe pouze svůj červený vojenský plášť. Plášť rozsekl svým mečem na půl a jednu polovinu dal žebrákovi, aby se do něho zahlalil. Daroval mu tím teplo. Následující noc měl Martin vidění, ve kterém se mu zjevil Kristus s druhou polovinou jeho pláště, a to bylo důvodem odchodu Martina z jezdeckta. Přijal svatý křest a do konce života žil skromným a zbožným životem jako poustevník, většinu času ve Francii. Byl zvolen biskupem, ale svůj způsob života nezměnil. Po smrti byl Martin prohlášen za svatého (Šottnerová, 2009).

- **Svatomartinský kůň**

cíl: rozvoj řečových schopností, rozvoj jemné motoriky, rozvoj tvořivosti

pomůcky: bílá čtvrtka, nůžky, krepové papíry, raznice ve tvaru vločky, lepidlo, černý fix, šablon koně (příloha č. 5)

metody a formy práce: frontální vzdělávání, metody slovní (monologická, dialogická, metody práce s učebnicí, knihou)

časová náročnost: 10 minut

S dětmi si v komunitním kroužku povídáme o tom, jak vypadá kůň, co všechno takový koník má (ocas, uši, nozdry) s pomocí knih o zvířatech. Vysvětlíme dětem, co si dneska vyrobíme, proč to budeme vyrábět a jak to budeme vyrábět. Poté se děti přesunou ke stolečkům a podle šablony si obkreslí a následně vystříhnou koně. S pomocí černého fixu koni dokreslí oči, pusy, nozdry. Proužky krepového papíru poslouží k dodělání hřívy. Raznice nám pomohou vytvořit zdobení na koně. Výtvar použijeme k následné dramatické činnosti.

- **Dramatizace příběhu o sv. Martinovi**

cíl: rozvoj hrubé motoriky, rozvoj sluchového vnímání, rozvoj pozornosti, rozvoj zájmu o neverbální formy sdělení (dramatická)

pomůcky: židle, přehrávač hudby, papírová hlava koně

metody a formy práce: frontální vzdělávání, metoda slovní (monologická), metoda názorně demonstrační (předvádění), metoda praktická (návik pohybových dovedností)

časová náročnost: 10 minut

Každé z dětí si přichystá na koberec vlastní židli. Na židli zepředu upevníme hlavu koně, kterou jsme si vyrobili v jedné z aktivit. Každé dítě usedne na svojí židli, která představuje koně, pedagog pustí hudbu (Sofia Symphony Orchestra & Vassil Kazandjiev – Comedian Galop, dostupné na Youtube), tu doprovází mluveným příběhem.

0:00 – 0:16 sv. Martin kluše na svém bílém koni (dětí v sedě poskakují na židli)

0:16 – 0:25 sv. Martin se rozhlíží do všech stran (dětí se nahýbají vlevo, vpravo)

0:25 – 0:30 po cestě fouká silný vítr (dětí motají klubičko rukama)

0:30 – 0:35 sv. Martin kluše dál na svém koni (dětí v sedě poskakují na židli)

0:35 – 0:44 sv. Martin se rozhlíží do všech stran (dětí se nahýbají vlevo, vpravo)

0:44 – 0:50 sv. Martin kluše dál na svém koni (dětí v sedě poskakují na židli)

0:50 – 1:00 kolem cesty běží promrzlý žebrák (dětí obíhají svou židli)

1:00 – 1:05 sv. Martin vytáhne svůj meč a rozsekne svůj plášť v půl (dětí rukou sekají před sebou)

1:05 – 1:20 sv. Martin dál kluše na svém koni, dívá se ze strany na stranu (dětí v sedě poskakují na židli, nahýbají se vlevo, vpravo)

1:20 – 1:25 po cestě fouká silný vítr (dětí motají klubičko rukama)

1:25 – 1:40 sv. Martin dál kluše na svém koni, dívá se ze strany na stranu (dětí v sedě poskakují na židli, nahýbají se vlevo, vpravo)

- **Bee-bot – cesta sv. Martina**

cíl: rozvoj matematické pregramotnosti, rozvoj jemné motoriky, rozvoj receptivních jazykových dovedností, rozvoj pozornosti

pomůcky: Bee-bot robotická včelka, průhledná podložka pro Bee-bot, obrázky k tématu sv. Martina (rohliček, vločka, žebrák, husa, sv. Martin, kůň)

metody a formy práce: skupinové vzdělávání, metoda slovní (monologická), metoda názorně demonstrační (předvádění)

časová náročnost: 10-20 minut

Pedagog rozmístí do průhledné podložky obrázky vázající se k tématu sv. Martina, a to v rozměru 14x14 cm. Děti sedí okolo podložky a plní učitelkou položené úkoly. Například:

Polož včelku na sv. Martina a dojed' s ní k žebrákovi.

Polož včelku na koně a dojed' s ní ke sv. Martinovi.

Polož včelku na sv. Martina a dojed' s ní k rohlíčku, po cestě navštiv ještě žebráka.

Polož včelku na vločku a dojed' s ní k rohlíčku, po cestě navštiv ještě koně.

Polož včelku na koně a dojed' s ní přes vločku a rohlíček až ke sv. Martinovi.

Polož včelka na sv. Martina a přes vločku, rohlíček a husu dojed' až k žebrákovi.

Až si děti osvojí princip fungování robotické včelky, můžou si klást úkoly navzájem.

- **Pečení svatomartinských rohlíčků**

cíl: rozvoj jemné motoriky, rozvoj tvořivosti, rozvoj řečových schopností, rozvoj matematické pregramotnosti

pomůcky: obrázek svatomartinských rohlíčků, mísa, podložka na válení, váleček, mouka, smetana, cukr, máslo, vejčička, sůl, mašlovačka na potření, plechy, kusy látky ve tvaru trojúhelníků

metody a formy práce: frontální vzdělávání, skupinové vzdělávání, metoda slovní (monologická), metoda názorně-demonstrační (předvádění), metoda praktická (návčik pracovních dovedností)

časová náročnost: 30 minut + pečení

Společně s dětmi si v kroužku prohlédneme obrázek svatomartinských rohlíčků. Řekneme si, jestli je už někdo z dětí zkoušel doma s maminkou nebo babičkou připravovat. V košíku si prohlédneme, z jakých surovin si je připravíme a seznámíme se se vším kuchyňským nádobím, které budeme potřebovat. Než se pustíme do práce, tak každé z dětí dostane kousek látky (ve tvaru trojúhelníku – děti poznávají tvar) a ukážeme si, jak se takový rohlíček bude motat.

U stolečků děti rozdělíme na dvě skupiny, každá skupinka zpracuje své těsto. Při přidávání ingrediencí sledujeme s dětmi strukturu, barvu a vůni všech ingrediencí. Následujeme pracovní postup. Každé z dětí dostane příležitost k provedení některé z činností. Těsto pak rozválíme a rozkrojíme na tolik kousků, kolik máme dětí. Každé z dětí si vytvoří rohlíček, položí ho na plech. Po upečení ochutnáme, jak se nám rohlíčky povedly.

Doporučený recept:

450 g hladké mouky, 250 g másla, 4 žloutky, 150 ml vysokoprocenní smetany, 2 lžice moučkového cukru, sůl

- **Grafomotorické cvičení – kůň**

cíl: zdokonalování v oblasti jemné motoriky, rozvoj sluchového vnímání, podpora a rozvoj zájmu o učení, rozvoj zrakového vnímání

pomůcky: tužka, knihy s domácími zvířaty, jednotážka koně (příloha č. 6)

metody a formy práce: frontální vyučování, metody slovní (monologická, dialogická, metoda práce s učebnicí, knihou)

časová náročnost: 10 minut

Dětem pustíme nahrávku koně. *Děti, poznáte, co to bylo za zvířátko?* Společně s dětmi si povídáme o koních. Prohlížíme si je v knize. Co o nich víme? Jakou může být kůň barvu? Jak se jmenuje mládě od koně? Poté si děti sednout ke stolečkům, vezmou si tužku a rozdáme jim jednotážku koně. Dítě pomalými a přesnými tahy obrys koně obtahuje.

- **Návrh svatomartinského putování s rodiči**

Akce bude probíhat v odpoledních hodinách na zahradě mateřské školy. Zahájena bude vystoupením tříd se společnou písničkou, básničkou či například výše uvedenou dramaturgií příběhu o sv. Martinovi. Přípraveny budou stanoviště s úkoly a drobné občerstvení, které přinesou rodiče podle jejich možností a které vyrobí děti v mateřské škole. Akce bude zakončena lampionovým průvodem kolem mateřské školy.

Závěr

Diplomová práce „Tradice regionu Slovácko a jejich využití z pohledu rodiny a mateřské školy“ byla vypracována s cílem představit region Slovácko, obce Topolná, Huštěnovice, Jankovice, Ostrožská Nová Ves a jejich mateřské školy. Vybrané mateřské školy nám poskytly své školní vzdělávací programy a souhlasily s jejich analýzou ve vztahu k tradicím regionu. Poskytly nám tím možnost zjistit, jak se kultura regionu odráží do vzdělávacích nabídek mateřských škol. Školní vzdělávací programy jednotlivých mateřských škol vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání, avšak každý je originální, v jiné podobě i kvalitě. Školní vzdělávací programy všech obcí tradice regionu reflektovaly a plní tak dílčí cíle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání, kdy využívají příležitostí, které dítě nenásilně seznamují s různými tradicemi a zvyky, které jsou běžné v kulturním prostředí jedince (RVP PV, 2021). Teoretická část poukázala na rodinu jako důležitého činitele předškolního vzdělávání. Rodiny dětí předškolního věku byly zapojeny do kvantitativního šetření empirické části práce.

Empirická část diplomové práce nabídla kvantitativní i kvalitativní šetření. Kvantitativní šetření zjišťovalo s pomocí dotazníků, které byly zprostředkovány rodičům, zda jsou v rodinách na Slovácku udržovány tradice pro tento region typické a zda jsou rodiče spokojeni s udržováním tradic prostřednictvím mateřských škol. Předem stanovené předpoklady vyplývající z těchto cílů byly potvrzeny. Rodiče podle výsledků šetření postrádají některé z dříve oslavovaných tradic, což ukazuje na pomíjivost tradic. Kvalitativní šetření proběhlo mezi pedagogy mateřských škol v Huštěnovicích, Jankovicích, Ostrožské Nové Vsi a Topolné. Toto šetření pro nás bylo obohacující a zjistilo subjektivní postoje učitelek mateřských škol k lidovým tradicím. Tyto postoje jsou kladné a pedagožky považují udržování lidových tradic v mateřských školách za důležité. Tento fakt považujeme za stěžejní, protože jejich vztah k tradicím může ovlivnit také pohled dětí na tradice.

Poznatky z obou šetření nám pomohly vytvořit obraz o tom, které tradice se udržují ve slováckých rodinách méně a navedly nás k vypracování praktické části. Snažili jsme se o pestrou nabídku aktivit, která by mohla být pedagogům mateřských škol inspirací při tvoření vzdělávací nabídky mateřské školy. Doufáme ve využití této části práce pedagogy, ale možná i rodiči předškolních dětí na Slovácku.

Důležitost a zastoupení kulturních tradic v našem regionu je po sepsání této práce neodmyslitelné. Velké množství rodin tradice regionu dodržuje a považuje za důležité je přenášet na další generace, prostřednictvím tradic pomáhat dětem pochopit, odkud pochází, oživovat jim všední dny, užívat si příjemné chvíle s blízkými lidmi, stmelovat lidi a vytvářet společenství. Mateřské školy se k tradicím nestaví jinak, do svých školních vzdělávacích programů tradice zařazují. Motivujme rodiny, mateřské školy i obce k vzájemné spolupráci pro dobro našich dětí a pro dobro našeho kulturně bohatého regionu.

Seznam zkratek

IB – integrovaný blok

MŠ – mateřská škola

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

např. – například

RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

ŠVP – školní vzdělávací program

tj. – to jest

tzv. – tak zvaný

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

Literatura:

BERČÍKOVÁ, Alena, Eva ŠMELOVÁ a Dominika PROVÁZKOVÁ STOLINSKÁ. *Učitel – aktér edukačního procesu předškolního vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4033-0.

GAVORA, Peter, 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. ISBN 978-80-731-5185-0.

GAWLIK, Ladislav, FROLEC, Václav, ed., 1980. *Dítě a tradice lidové kultury*. Brno: Blok. Lidová kultura a současnost.

GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, [1993]. ISBN 80-85605-28-7.

GRECMANOVÁ, Helena, 2008. *Klima školy*. Olomouc: Hanex. Edukace (Hanex). ISBN 978-80-7409-010-3.

HORKÁ, Hana a Zora SYSLOVÁ, 2011. *Studie k předškolní pedagogice*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5467-7.

HOROVÁ, Ladislava. *Těšíme se do školky*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0506-7.

CHRÁSKA, Miroslav, 2016. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.

JOŠT, Jiří, 2005. *Cviky zábavné – jednotážky*. Praha: Fortuna.

KANTOROVÁ, Jana a Helena GRECMANOVÁ. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky II*. Olomouc: Hanex, 2010. Vzdělávání. ISBN 978-80-7409-030-1.

KARPETOVÁ, Barbara a Kateřina ŽALSKÁ. *Nenuda v duchu českých tradic*. Praha: Prostor, 1996. ISBN 80-85190-39-7.

KNOT, Augustin, 2005. *Topolná: minulost a současnost slovácké obce*. Uherské Hradiště: Pro Obecní úřad Topolná vydalo nakl. Ottobre 12. Malý místopis. ISBN 80-86528-46-4.

KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a Branislav PUPALA, ed. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-585-7.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa, 2008. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1568-1.

KREJCÁRKOVÁ, Klára, RŮŽIČKOVÁ, Veronika, ed., 2021. Vynášení Morany a vítání jara. Praha: Dr. Josef Raabe. ISBN 978-80-7496-469-5.

KUKAL, Petr a Jan VINDUŠKA, 2010. Hovory a hrátky se zvyky a svátky. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-696-4.

MAŘÍKOVÁ, Hana, Miloslav PETRUSEK a Alena VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-310-5.

MOŽNÝ, Ivo. *Moderní rodina: (mýty a skutečnosti)*. Brno: Blok, 1990. ISBN 80-7029-018-8.

Ostrožská Nová Ves: mapa Ostrožské Nové Vsi – historie, příroda, dovolená, památky, kulturní tradice [2012]. Ostrožská Nová Ves: Obecní úřad Ostrožská Nová Ves. ISBN 978-80-260-2911-3.

PRŮCHA, Jan, ed. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2.

PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ, 2003. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-772-8.

PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ, 2013. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0495-4.

RICHTER, Karel, 1982. *O tradicích*. Praha: Federální ústřední výbor Československého svazu protifašistických bojovníků. Odkaz (FÚV ČSSPB).

SKOPOVÁ, Kamila, 2007. *Hody, pústy, masopusty: slavíme, vaříme, zdobíme a hrajeme si celý rok podle lidových tradic*. Praha: Akropolis. ISBN 978-80-86903-46-0.

SMOLÍKOVÁ, Kateřina, 2005 [i.e. 2006]. *Manuál k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu mateřské školy*. 2. vyd. V Praze: Výzkumný ústav pedagogický. ISBN 80-87000-01-3.

SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0217-2.

Školní vzdělávací program mateřské školy Huštěnovice, 2020. Kolektiv mateřské školy Huštěnovice [cit. 2021-8-11].

Školní vzdělávací program mateřské školy Jankovice, 2020. Kolektiv mateřské školy Jankovice [cit. 2021-8-11].

Školní vzdělávací program mateřské školy Ostrožská Nová Ves, 2020. Kolektiv mateřské školy Ostrožská Nová Ves [cit. 2021-8-11].

Školní vzdělávací program mateřské školy Topolná, 2020. Kolektiv mateřské školy Topolná [cit. 2021-8-11].

ŠMELOVÁ, Eva, 2014. *Bezvýhradná akceptace ve výchově dítěte*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4217-4.

ŠMELOVÁ, Eva a Michaela PRÁŠILOVÁ, 2018. *Didaktika předškolního vzdělávání*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1302-4.

ŠMELOVÁ, Eva, 2004. *Mateřská škola: teorie a praxe I*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-0945-8.

ŠOTTNEROVÁ, Dagmar, 2007. *Jaro: [zvyky, obyčeje, náměty, návody, pohádky, příběhy a hry]*. Ilustroval Jitka TLÁSKALOVÁ. Olomouc: Rubico. ISBN 978-80-7346-074-7.

ŠOTTNEROVÁ, Dagmar, 2009. *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*. Olomouc: Rubico. ISBN 978-80-7346-096-9.

SYSLOVÁ, Zora a Lucie CHALOUPKOVÁ, 2015. *Rámec profesních kvalit učitele mateřské školy*. Masarykova Univerzita Brno. ISBN 978-80-210-7885-7.

TOMANOVÁ, Dana, 2004. *Role učitelky mateřské školy*. Informatorium 3-8. ISSN 1210-7506.

VENCÁLEK, Jaroslav, 1999. *Slovácko: geografie místního regionu pro základní školy*. Český Těšín: Olza. ISBN 80-86082-11-3.

Internetové zdroje:

Foto doma [online], Brumov-Bylnice [cit. 2022-01-02]. Dostupné z: <http://www.fotodoma.cz/ceska-republika/kraj-zlinsky/okres-uherske-hradiste/topolna/>

Foto doma [online], Brumov-Bylnice [cit. 2022-01-02]. Dostupné z: <http://www.fotodoma.cz/ceska-republika/kraj-zlinsky/okres-uherske-hradiste/ostrozskanova-ves/>

Foto doma [online], Brumov-Bylnice [cit. 2022-01-02]. Dostupné z: <http://www.fotodoma.cz/ceska-republika/kraj-zlinsky/okres-uherske-hradiste/jankovice/>

Občanský zákoník: Zákon č. 89/2012 Sb., 2012. Parlament České republiky [cit. 2022-03-28]. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

Obec Huštěnovice, 2022. *Obec Huštěnovice* [online]. ImperialMedia [cit. 2022-01-01]. Dostupné z: <https://www.hustenovice.cz/>

Obec Jankovice, 2022. *Obec Jankovice* [online]. Galileo Corporation [cit. 2022-01-01]. Dostupné z: <https://www.jankovice.cz/>

Obec Topolná, 2022. *Obec Topolná* [online]. Galileo Corporation [cit. 2022-01-01]. Dostupné z: <https://www.topolna.cz/>

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání [online], 2021. Praha: MŠMT [cit. 2022-3-5]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>

UčíTelka (HV): Vítání jara s říkadlem, 2021. In: ČT Edu: Největší portál vzdělávacích videí v ČR [online]. Praha [cit. 2022-02-11]. Dostupné z: <https://edu.ceskatelevize.cz/video/8094-ucitelka-hv-vitani-jara-s-rikadlem>

Vyhláška 14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání ze dne 29. prosince 2004 [online]. Praha: MŠMT ČR, 2017 [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/43486/>

Seznam obrázků

Obr. č. 1: Region Slovácko a jeho sousední území	10
Obr. č. 2: Znak obce Topolná	11
Obr. č. 3: Znak obce Huštěnovice.....	12
Obr. č. 4: Znak obce Jankovice.....	13
Obr. č. 5: Znak obce Ostrožská Nová Ves.....	14
Obr. č. 6: Systém kurikulárních dokumentů	19
Obr. č. 7: Role učitele mateřské školy	22

Seznam tabulek

Tab. č. 1: Tradice a míra jejich dodržování v rodinách na Slovácku	39
--	----

Seznam grafů

Graf č. 1: Vyhodnocení položky č. 1	39
Graf č. 2: Vyhodnocení položky č. 2	40
Graf č. 3: Vyhodnocení položky č. 3	41
Graf č. 4: Vyhodnocení položky č. 4	42
Graf č. 5: Vyhodnocení položky č. 5	43
Graf č. 6: Vyhodnocení položky č. 6	43
Graf č. 7: Vyhodnocení položky č. 7	44
Graf č. 8: Vyhodnocení položky č. 8	45
Graf č. 9: Vyhodnocení položky č. 9	45

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník pro rodiče

Příloha č. 2: Otázky k rozhovorům pro pedagogy

Příloha č. 3: Morena

Příloha č. 4: Průvod se smrtkou

Příloha č. 5: Svatomartinský kůň

Příloha č. 6: Jednotažka kůň

Příloha č. 1: Dotazník pro rodiče

Vážení rodiče,

jmenuji se Natálie Vajdíková a jsem studentkou oboru Předškolní pedagogika na PdF UP v Olomouci. Obracím se na Vás s žádostí o vyplnění krátkého dotazníku za účely mé diplomové práce, která nese název „*Tradice a jejich využití z pohledu rodiny a mateřské školy*“. Dotazník je anonymní a poslouží pouze k účelům diplomové práce.

Děkuji za ochotu a Váš čas. Pokud budete mít zájem o výsledky výzkumu, můžete mi napsat na můj email: n.vajdikova@gmail.com.

1. Udržujete doma lidové tradice?

- a) ano
- b) ne

Pokud ano, vyberte které.

	ANO	NE
Masopust		
Vítání jara		
Velikonoce		
Pálení čarodějnic		
Stavění máje, 1. máj		
Svátek matek		
Slavnosti vína a otevření památek v Uherském Hradišti		
Hody		
Dušičky		
Sv. Martin		
Sv. Mikuláš		
Vánoce		

2. Je pro Vás dodržování vybraných tradic důležité?

- a) ano
- b) ne

Uveďte důvod, proč je dodržování tradic pro Vás důležité či nikoliv.

3. Dodržovali jste tradice u Vás doma, když jste byli dětmi?

- a) ano
- b) ne

4. Jsou některé tradice, které si pamatujete z vašeho mládí a nyní je postrádáte?

- a) ano
- b) ne

Pokud ano, uveďte které.

5. Jste spokojen s nabídkou akcí mateřské školy, spojenou s lidovými tradicemi (Mikuláš, Velikonoce, Vánoce atd.)?

- a) ano
- b) ne

6. Účastníte se akcí, které pořádá Vaše mateřská škola?

- a) ano
- b) ne

7. Chybí Vám v mateřské škole některá tradice?

a) ano

b) ne

Pokud ano, napište prosím, které postrádáte.

8. Zapojuje se, podle Vás, mateřská škola dostatečně do kulturního chodu obce?

a) ano

b) ne

9. Účastníte se Vy sami kulturních akcí pořádaných ve Vaší obci?

a) ano

b) ne

Příloha č. 2: Otázky k rozhovorům s pedagogy

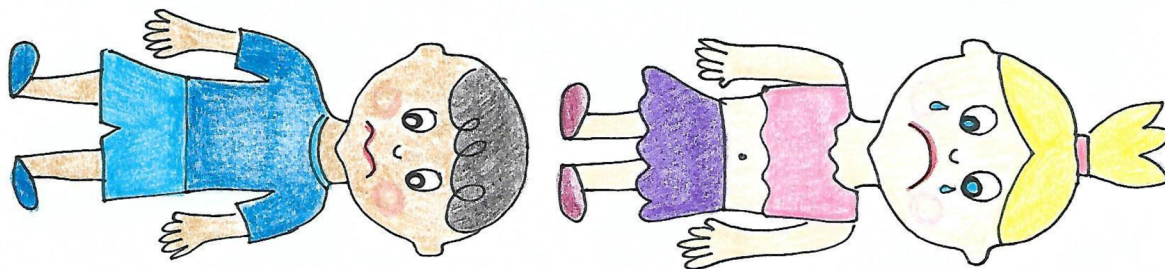
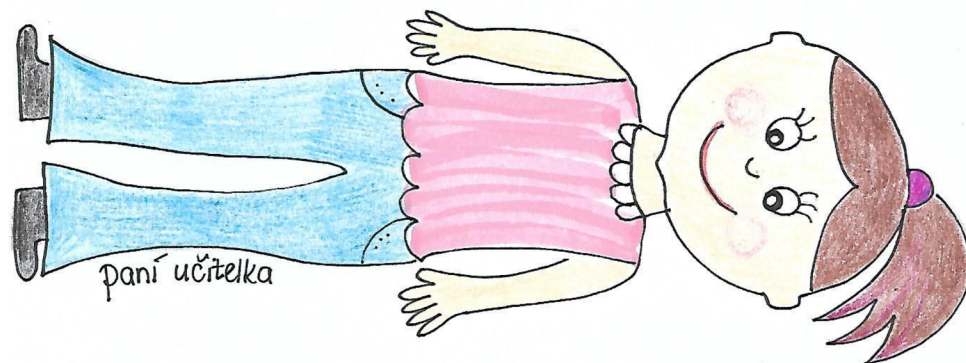
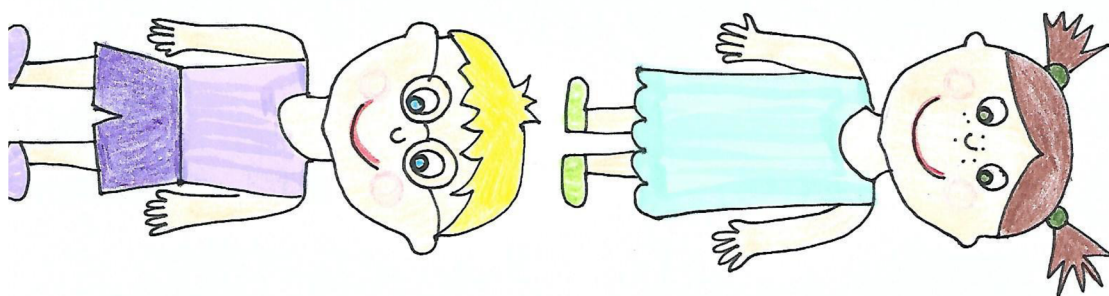
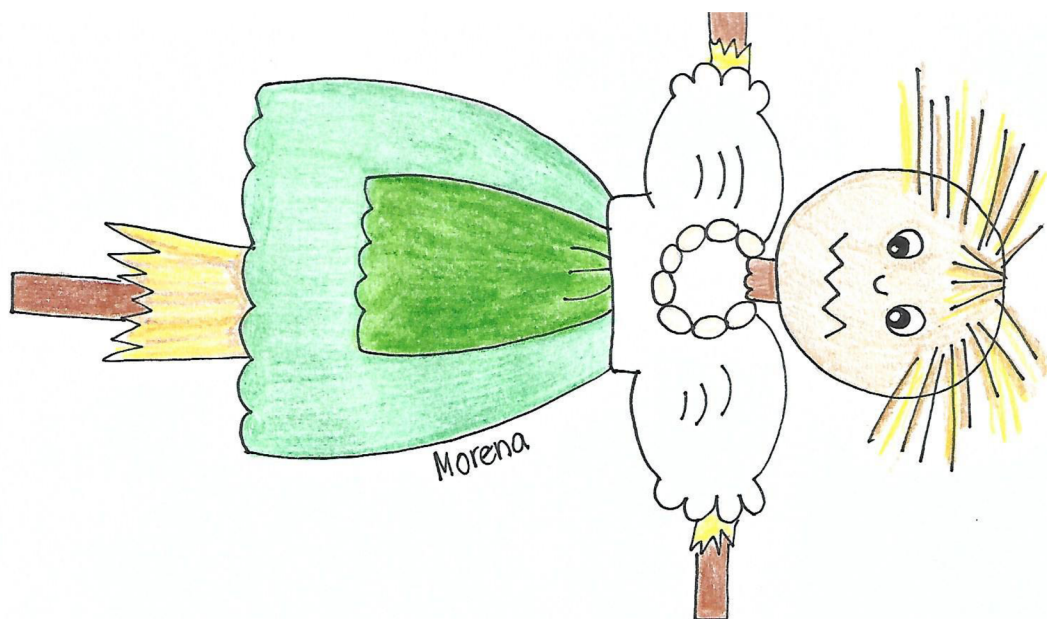
1. otázka: Pocházíte z regionu Slovácko?
2. otázka: Jak dlouho působíte v místní mateřské škole?
3. otázka: Která je vaše nejméně/nejvíce oblíbená tradice? Proč?
4. otázka: Pamatujete si některou tradici z dětství, která už se v takové míře neslaví?
5. otázka: Seznámila jste se s tradicemi slavenými v obci, kde působíte jako učitelka? Účastníte se akcí v obci?
6. otázka: Myslíte si, že školní vzdělávací program (ŠVP) vaší MŠ dostatečně akcentuje tradice regionu Slovácko?
7. otázka: Zapojujete rád/a lidové tradice do vzdělávací nabídky, nebo to není vaše příliš oblíbené téma?
8. otázka: Považujete za důležité děti s tradicemi seznamovat již v předškolním věku? Pokud ano, proč?
9. otázka: Zapojuje se podle vás mateřská škola dostatečně do kulturního dění obce?
10. otázka: Jaká je odezva rodičů na akce, pořádané vaší mateřskou školou?
11. otázka: Myslíte si, že rodičům dodržování některé tradice ve vaší mateřské škole chybí?

Příloha č. 3: Morena (Krejčárková, 2021, str. 21)

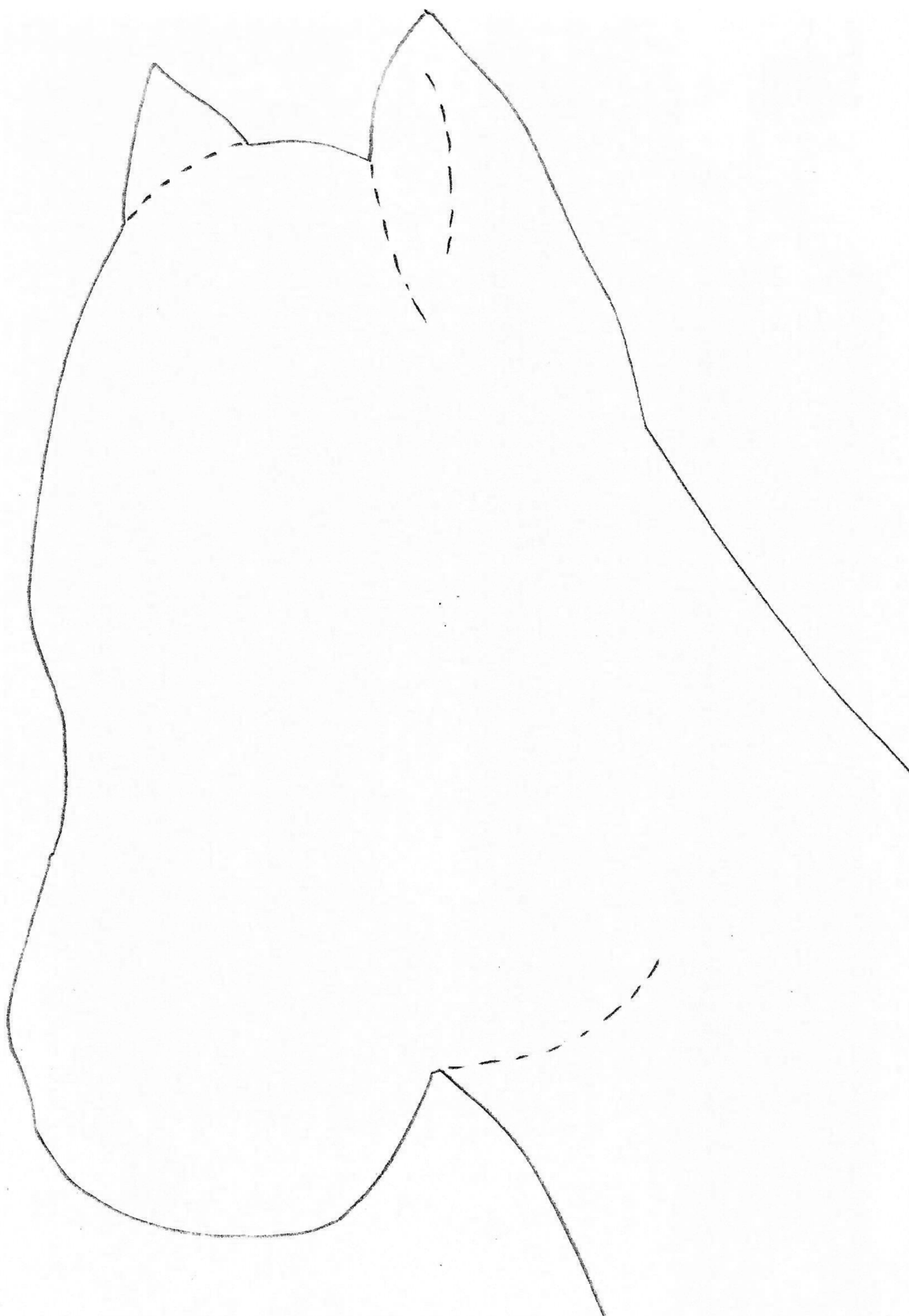

Ilustrace: Klára Krejčárková

Příloha č. 4: Průvod se smrtkou (vlastní)

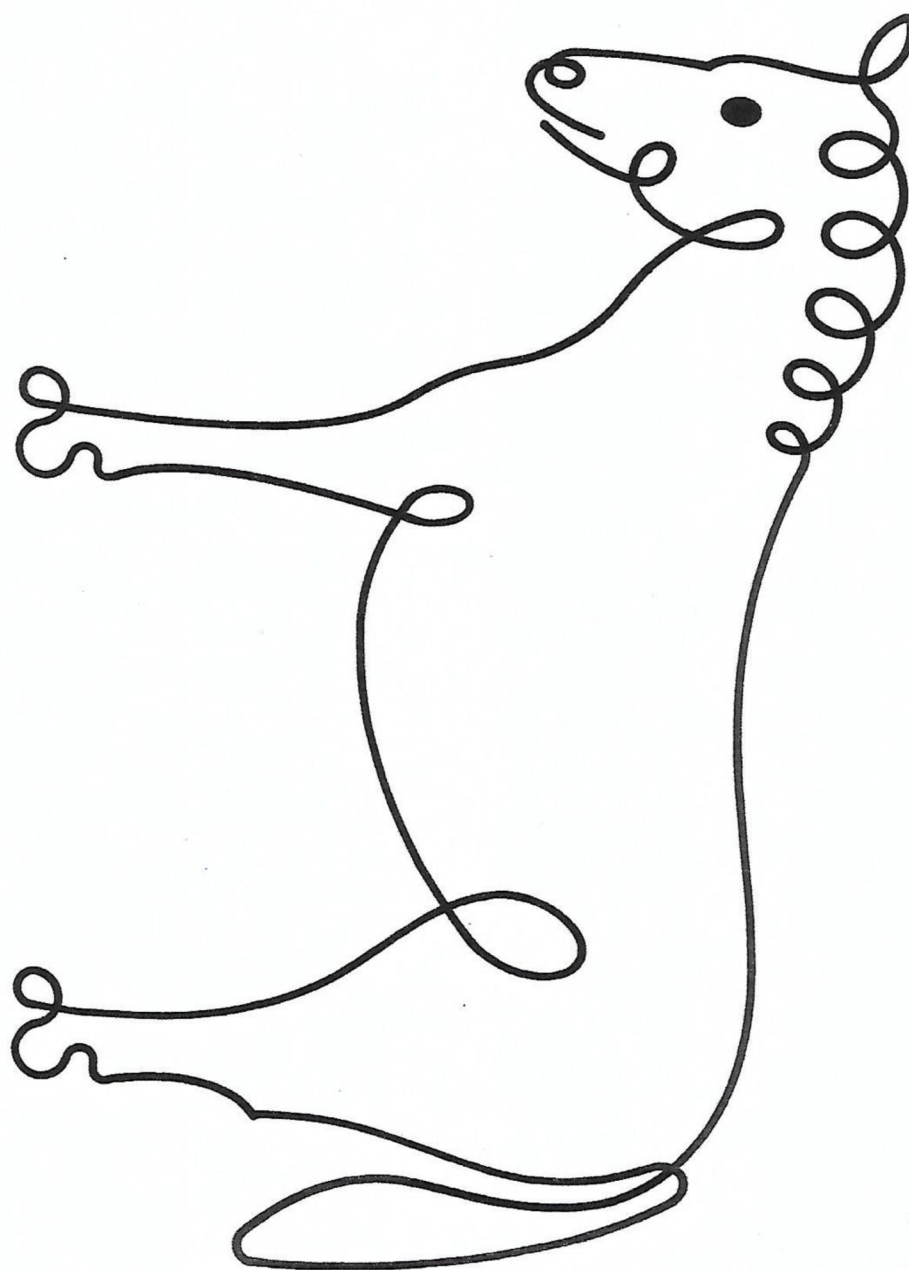

Příloha č. 5: Svatomartinský kůň (vlastní)

Příloha č. 6: Jednotažka kůň (Jošt, 2005, str. 24)

24

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Natálie Vajdíková
Katedra nebo ústav:	Katedra primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2022

Název práce:	Tradice regionu Slovácko a jejich využití z pohledu rodiny a mateřské školy
Název v angličtině:	Traditions of the Moravian Slovakia region and their possible usage from the perspective of family and preschool education
Anotace práce:	Tato diplomová práce se zabývá tradicemi regionu Slovácko a jejich využíváním z pohledu mateřských škol a rodiny. Teoretická část charakterizuje region Slovácko a vybrané slovácké obce a jejich mateřské školy. Analyzujeme také jejich školní vzdělávací programy. Empirická část obsahuje dvě části, kvantitativní a kvalitativní šetření. Zde zjišťujeme vztah učitelů k tradicím regionu a jejich zapojování do vzdělávání předškolních dětí a také pohled rodičů na udržování tradic v obci a v mateřské škole. Praktická část nabízí učitelům aktivity pro práci s dětmi.
Klíčová slova:	předškolní vzdělávání, kulturní tradice, rodina, region Slovácko, obec Topolná, obec Huštěnovice, obec Jankovice, obec Ostrožská Nová Ves
Anotace v angličtině:	This diploma thesis deals with traditions of the Moravian Slovakia region and their possible usage from the perspective of preschool education and family. The theoretical part characterizes the Moravian Slovakia region, selected villages and its kindergarden. We analyze their school educational programs as well. The empirical part contains two parts, qualitative and quantitative research. Here we find out the

	relationship of the preschool teachers to traditions of the region and their usage in the preschool education and also the view of parents to maintain traditions in the villages and kindergardens. The practical part presents ideas for working with children.
Klíčová slova v angličtině:	preschool education, cultural tradition, family, Moravian Slovakia region, Topolná village, Huštěnovice village, Jankovice village, Ostrožská Nová Ves village
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Dotazník pro rodiče Příloha č. 2: Otázky k rozhovorům pro pedagogy Příloha č. 3: Morena Příloha č. 4: Průvod se smrtkou Příloha č. 5: Svatomartinský kůň Příloha č. 6: Jednotažka kůň
Rozsah práce:	82 stran + 8 stran příloh
Jazyk práce:	český